

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ανάδειξη της τοπικής ιστορίας μέσα από στοιχεία
πολιτισμού ως διδακτική πρόταση για το δημοτικό
σχολείο**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΣΑΦΛΕΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

ΑΕΜ : 4112

ΕΠΟΠΤΗΣ : ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Β'ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ : ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΣΒΙΚΗΣ

ΦΛΩΡΙΝΑ , ΜΑΙΟΣ 2019

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1 ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.....	6
.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ – ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.....	6
1.3 ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	7
.3 ΔΕΠΣΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ – Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ.....	9
• Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ.....	11
.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ.....	12
.2 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ.....	12
Α΄ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΡΙΘΙΑΣ.....	15
Β΄ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΑΛΚΙΤΕΡΕ (Π.ΚΡΙΘΙΑ).....	16
Γ΄ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ Ν. ΚΡΙΘΙΑΣ.....	18
.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ.....	20
.4 ΓΛΩΣΣΑ – ΗΘΗ – ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ.....	22
2.5 Ο ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ.....	26
• ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ PROJECT ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ.....	32
.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΤΖΕΚΤ – ΣΚΟΠΟΣ- ΣΤΟΧΟΙ – ΜΕΘΟΔΟΙ – ΩΡΕΣ – ΜΕΣΑ.....	32
.2 ΤΟ PROJECT ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ.....	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	47

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αφετηρία της παρούσας εργασίας αποτελεί η ανάλυση του όρου της Ιστορίας ως επιστήμη .Το επόμενο κεφάλαιο σχετίζεται με έναν κλάδο της Ιστορίας , ο οποίος ονομάζεται τοπική ιστορία. Γίνεται λόγος για το τι ακριβώς είναι η τοπική ιστορία και για ποιον λόγο αποτελεί ξεχωριστό κομμάτι της παραπάνω επιστήμης .Στην συνέχεια, συνδυάζεται το θεωρητικό μέρος της τοπικής ιστορίας με ένα πρακτικό . Η φοιτήτρια , αναλύει και εξιστορεί την τοπική ιστορία της Κριθιάς , του χωριού δηλαδή από το οποίο κατάγεται , μέσα από στοιχεία πολιτισμού , όπως η γλώσσα , τα ήθη, τα έθιμα κ.α Τέλος η πτυχιακή εργασία κλείνει με ένα κομμάτι το οποίο συνδέει την τοπική ιστορία με το δημοτικό σχολείο και παρουσιάζεται μια διδακτική πρόταση μέσα από την οποία μπορεί να αξιοποιηθεί με τον αποτελεσματικότερο τρόπο η έννοια του συγκεκριμένου κλάδου .Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται δραστηριότητες και μέθοδοι οι οποίες είναι κατάλληλες και προσαρμοσμένες για το δημοτικό σχολείο ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν και να ανταποκριθούν οι μαθητές.

ABSTRACT

The starting point of this paper is the analysis of the term History as a science. The next chapter relates to a branch of History, which is called local history. It refers to the definition of local history and the reason it consists a separate part of this kind of science. Furthermore, the theoretical part of local history is combined with its practical one. The student analyses and recites the local history of Krithia, the village of her origin, through elements of culture, language, customs and practices etc. Finally, this thesis closes with an aspect that connects local history with elementary school, presenting itself as a teaching suggestion of how this particular branch of science can be utilised at its best. Specifically, the activities and teaching methods that are most proper and best adapted for elementary schooling are presented, making it easier for students to respond and cope with.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία ακολουθεί μια λογική και σωστή διαβάθμιση όσον αφορά τα θέματα τα οποία μελετά . Πιο συγκεκριμένα, ξεκινάει διασαφηνίζοντας τον όρο της επιστήμης, την σχέση της με τον άνθρωπο καθώς και την προσφορά της σε αυτόν . Με τον όρο Ιστορία ,λοιπόν, εννοούμε μια συστηματική μελέτη σχετικά με το παρελθόν, η οποία όμως εστιάζεται στην ανθρώπινη δραστηριότητα ως την παρούσα εποχή .Αναλυτικότερα, λέμε ότι εστιάζει στην ανθρώπινη δραστηριότητα διότι κύριο ενδιαφέρον της ιστορίας είναι ο άνθρωπος και δευτερεύουσα θέση κατέχουν λόγου χάρη τα φυσικά φαινόμενα, στο βαθμό εκείνο που επηρεάζουν την πορεία της ανθρωπότητας .Κέντρο, λοιπόν, είναι ο άνθρωπος καθώς η ιστορική αφήγηση περιστρέφεται γύρω από τις πράξεις του.(Λεοντσίνης ,1996).Υπάρχουν γραπτές πηγές, τις οποίες μελετά η ιστορία και αντλεί πληροφορίες για το παρελθόν .Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι δεν υπάρχουν γραπτές πηγές για όλα τα γεγονότα ή αυτές που υπάρχουν δεν είναι κατανοητές, οπότε εντάσσουμε αυτά τα γεγονότα στην προϊστορία. Η Ιστορία, επίσης, δεν αποτελεί μια αφήγηση τετελεσμένων γεγονότων αλλά αποτελεί ένα έργο εξαιρετικά σπουδαίο. Ερμηνεύει καταστάσεις και γεγονότα του παρελθόντος, έχοντας ως σκοπό να ερμηνεύσει το παρόν και να προβλέψει το μέλλον. Είναι μια επιστήμη η οποία δεν μένει «στάσιμη» ,απεναντίας εξελίσσεται συνεχώς και αυτό προϋποθέτει πολλές αλλαγές, οι οποίες όντως υφίσταται. Οι ιστορικοί ερευνούν τις τάσεις και τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας σε διάφορους τομείς και σε διάφορες περιόδους , τις οικονομικές συνθήκες, την εξέλιξη του πολιτισμού, της επιστήμης, της φιλοσοφίας, της τέχνης. Είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι οι απόψεις γενικά με την ιστορία δίστανται από την πλευρά των Ιστορικών καθώς άλλοι την θεωρούν επιστήμη και άλλοι τέχνη .Είναι μια επιστήμη κοινωνική, ανθρωπολογική, κριτική και ερμηνευτική. Συγγενεύει και συνδέεται άμεσα με άλλες κοινωνικές επιστήμες όπως η κοινωνιολογία , η ψυχολογία, η γλωσσολογία, η οικονομία, η πολιτική και όποια άλλη επιστήμη ασχολείται με τον πολιτισμό.(Λιάκος,2017)

Όσον αφορά το αντικείμενο της ιστορίας θα μπορούσε κανείς να πει ότι αποτελείται από την ζωή των λαών και της ανθρωπότητας. Είναι προφανώς ακατόρθωτο να καταγράψει κάποιος ή να περιγράψει με λέξεις ολόκληρη την ζωή της ανθρωπότητας ή ενός λαού. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι είναι αρκετά δύσκολο το έργο του ιστορικού ο οποίος καλείται να αποφασίσει ποια γεγονότα θα αποσιωπήσει και σε ποια θα επιμείνει, επίσης πως να τα εκφράσει και πως να τα συνδέσει μεταξύ τους .Η ιστορία λοιπόν δεν είναι μια απαρίθμηση των γεγονότων του παρελθόντος με χρονολογική σειρά. Τα γεγονότα που παρουσιάζονται πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους με μια αιτιακή σχέση, μια σχέση αιτίας –αιτιατού, για να μπορεί ο αναγνώστης να καταλάβει όχι μόνον το τι έγινε, αλλά και το γιατί έγινε, ποιος ήταν ο λόγος, η αιτία, η αφορμή που ώθησε τις καταστάσεις να εξελιχθούν όπως εξελίχθηκαν.(Carr,1999)

Ο ιστορικός είναι αναγκαίο να έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ώστε όχι μόνο να μπορεί να ανταπεξέλθει στο επάγγελμα του, αλλά να είναι και αποτελεσματικός

.Χρειάζεται μεθοδικότητα, κριτική σκέψη και αντικειμενικότητα. Οφείλει να παρουσιάσει τα γεγονότα όπως ακριβώς έγιναν, χωρίς καμία διαστρέβλωση και δίχως ψέματα, καθώς απώτερος σκοπός του είναι να φανερώσει την αλήθεια και την πραγματικότητα τους παρελθόντος .(Carr, 1999)

Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να γίνει μια σύντομη αναφορά στην ιστορική εξέλιξη της επιστήμης της ιστορίας. Να επισημανθεί ότι η ιστορία εντοπίστηκε στην ελληνική αρχαιότητα και από την Αναγέννηση μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα σχεδόν σχετιζόταν αποκλειστικά με τα πολιτικά και πολεμικά γεγονότα. Αντικείμενο της ιστορίας τότε δεν αποτελούσε ο άνθρωπος ως οντότητα, αλλά τα γεγονότα. Οι πόλεμοι, τα καθεστώτα, η εξωτερική και εσωτερική πολιτική που ακολουθούσε κάθε κράτος, βρισκόνταν στο επίκεντρο της επιστήμης της ιστορίας. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο μαρξισμός έστρεψε την ιστορική έρευνα σε άλλους τομείς. Η ιστορία από τότε λοιπόν άρχισε να αντιμετωπίζει τον άνθρωπο ως κοινωνικό ον μέσα στα πλαίσια μια κοινωνίας η οποία επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά της επιστήμης της ιστορίας καθώς και η σύνθεση του όρου δεν αρκούν από μόνα τους αν δεν εξετάσουμε την επίδραση που έχουν στον άνθρωπο. Πολλοί άνθρωποι αναρωτιούνται αν μας βοηθάει η συγκεκριμένη επιστήμη και αν ναι που. Η προσφορά της ιστορίας είναι μεγάλη και μπορεί να βοηθήσει κάθε άτομο στην ζωή του. Ο άνθρωπος μέσα από την ιστορία γνωρίζει το παρελθόν και μέσα από αυτό μπορεί να κατανοήσει ευκολότερα τα γεγονότα του παρόντος. Αναλυτικότερα, αποκτώντας ο άνθρωπος της γνώσης της ιστορίας αποκτάει πείρα και εμπειρία από γεγονότα τα οποία έχουν διαδραματιστεί στο κοντινό ή στο μακρινό παρελθόν, και έτσι γίνεται πιο ώριμος και μπορεί να ανταπεξέλθει στα γεγονότα του παρόντος. Πέρα από το παρόν όμως, η γνώση του παρελθόντος μπορεί να βοηθήσει το άτομο να αναλογιστεί για τις ευθύνες τις οποίες φέρει για το μέλλον. Γίνεται αντιληπτό επομένως ότι η ιστορία έχει διδακτικό χαρακτήρα και σκοπό και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί μια απλή αποστήθιση και μια αξιολόγηση αυτής. Η ιστορία δεν είναι ένα απλό παραμύθι ή μια αφήγηση, αλλά θέτει προβληματισμούς στο άτομο και διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες. Επίσης, η ιστορία παρέχει την δυνατότητα στο άτομο να συγκρίνει γεγονότα του παρελθόντος με του παρόντος με αποτέλεσμα να μπορεί να προβλέψει τι θα γίνει στο μέλλον και να πάρει τα μέτρα .

Βέβαια, πέρα από την θετική επίδραση της ιστορίας στον άνθρωπο υπάρχει και η άλλη πλευρά. Αναγνωρίζοντας λάθη του παρελθόντος κάνει κινήσεις ο άνθρωπος ώστε να τα διορθώσει ή να τα αποφύγει, με λάθος όμως τρόπο. Άρα τα λάθη επαναλαμβάνονται και δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος. Παράδειγμα αυτού αποτελεί ο πρώτος και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, καθώς τα λάθη του πρώτου όχι μόνο δεν συνέτισαν τους πολιτικούς αλλά και τους οδήγησαν στο να τα επαναλάβουν.(Λιάκος,2007)

1 ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εισαγωγή που προηγήθηκε, έγινε λόγος για την επιστήμη της Ιστορίας και συγκεκριμένα για την έννοια, την σημασία και την προσφορά της στον άνθρωπο, καθώς και αναφορά στα εργαλεία και τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει ο ιστορικός. Στο παρακάτω κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση του όρου της τοπικής ιστορίας και θα διευκρινιστεί η σχέση της με την γενική ιστορία. Θα εκτιμήσουμε την θέση της στην σημερινή διδασκαλία και θα διαπιστώσουμε τα οφέλη της προς τον μαθητή. Αν κρίνεται δηλαδή απαραίτητο να διδάσκεται ο μαθητής τοπική ιστορία, αν είναι χρήσιμο για αυτόν και γενικότερα τι έχει να κερδίσει από μια τέτοια διδασκαλία.

.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ – ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Όπως εξάγεται από την ανάλυση του όρου της ιστορίας, στο παραπάνω κεφάλαιο, η ιστορία με κανέναν τρόπο δεν περιορίζεται μόνο στην πολιτική ιστορία, στα γεγονότα και τους πολέμους των λαών. Η ιστορία δεν χαρακτηρίζεται από μια ευθύγραμμη εξελισσόμενη πορεία, αλλά είναι μια διαρκής επίδραση από παράγοντες που διαφοροποιούνται συνεχώς ως προς τον στόχο αλλά και ως προς το είδος.

Σχετικά με τον όρο τοπική ιστορία θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο όρος ακούγεται απλός και κατανοητός, κάτι που στην πραγματικότητα δεν ισχύει. Γενικά, τοπική ιστορία εννοεί κανείς την ιστορία ενός συγκεκριμένου και ορισμένου τόπου σχετικά με το κοινωνικό –οικονομικό επίπεδο καθώς και πολιτισμικό σε σχέση με την ιστορία της ευρύτερης επαρχίας αλλά και σε συσχετισμό με την γενική και παγκόσμια ιστορία. Είναι περισσότερο περίπλοκος και δυσνόητος ο όρος από όσο νομίζουμε. Πιο συγκεκριμένα, όταν ζητηθεί να προσδιοριστούν τα όρια του «τόπου» εμφανίζεται ένα σημαντικό δίλλημα σχετικά με το αν με την έννοια «τόπου» νοείται η ιδιαίτερη πατρίδα του καθενός, δηλαδή ο συγκεκριμένος τόπος ζωής και δράσης του ατόμου ή η αναφορά αφορά μια ευρύτερη περιοχή. Ο «τόπος» λοιπόν, δεν προσδιορίζεται μονοδιάστατα – γεωγραφικά. Αντίθετα, είναι δεμένος με όλο το φάσμα της ανθρώπινης κοινωνικής ζωής που βαστάζει. (Βαϊνά, 1997). Η έννοια «τοπική ιστορία» περιλαμβάνει ως υπάλληλες τη «Ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας», την «Ιστορία της περιοχής», την «Ιστορία της ευρύτερης περιφέρειας» και είναι δυνατόν να εκφραστεί ως «πολεο-ιστορία» (Βαϊνά, 1997). Εξαιτίας της σημασιολογικής ελαστικότητας της λέξης «τόπος», λέγοντας «τοπική Ιστορία» μπορούμε να εννοούμε καθεμιά από αυτές τις εννοιολογικές δυνατότητες, σύμφωνα

με την περίπτωση. Ταυτόχρονα όμως είναι ανάγκη και για διδακτικούς λόγους να κάνουμε χρήση των νοηματικά διαφοροποιημένων σχετικών όρων.

Χρειάζεται, επομένως, να διασαφηνιστεί τι εμπίπτει στο πλαίσιο της τοπικής ιστορίας. Αυτή δυσκολία του όρου, όμως, μπορεί να μετατραπεί σε ευκολία αναλύοντας τον όρο με βάση δυο άξονες που τον συγκροτούν. Ο πρώτος άξονας είναι ότι η τοπική ιστορία η οποία αναφέρεται στο ιστορικό υλικό ενός συγκεκριμένου τόπου, είτε αγροτικό είτε αστικό. Ο δεύτερος άξονας σχετίζεται με την σύνδεση ανάμεσα στην τοπική ιστορία και στην γενική ιστορία του ευρύτερου περιβάλλοντος στο οποίο ανήκει. Η συσχέτιση και η σύνδεση αυτή βοηθάει στο να πραγματοποιούνται συγκρίσεις και να εξάγονται συμπεράσματα. Σχετικά με τον δεύτερο άξονα του ορισμού της τοπικής ιστορίας κρίνεται αναγκαίο να αναφερθεί ότι: η ιστορία του τόπου συνδέεται και τίθεται σε συγκριτική εξέταση με την εθνική και την παγκόσμια ιστορία. (Πιπίνη & Βαμβακίδου, 2015).

Δεν θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί, ότι η τοπική ιστορία είναι ένας ξεχωριστός κλάδος αποκομμένος από την γενική ιστορία, διότι μεταξύ τους υπάρχει μια αλληλένδετη σχέση. Υπάρχει ένας άρρηκτος δεσμός ανάμεσα τους, καθώς η τοπική ιστορία αποτελεί μέρος και υποκατηγορία της γενικής ιστορίας. Αναλυτικότερα, ο τρόπος με τον οποίο μελετά ένας ιστορικός την γενική ιστορία, τα εργαλεία, οι μέθοδοι, οι πηγές, οι μαρτυρίες και γενικότερα όλη η διαδικασία είναι ίδια με αυτήν της μελέτης της τοπικής ιστορίας. Μια διαφορά είναι ότι η τοπική ιστορία περιορίζει το εύρος της αναφοράς σε τοπική κλίμακα. Πρόκειται, στην ουσία, για μια μικροιστορία που ενέχει, όμως, και τα δικά της, ξεχωριστά χαρακτηριστικά. (Λεοντσίνης, 1996). Γενικά η μια τροφοδοτεί και ερμηνεύει την άλλη, ώστε στην ουσία να αποτελούν το ίδιο πράγμα.

1.3 ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αδιαμφισβήτητα, η μελέτη της ιστορίας του τόπου του κάθε ανθρώπου γενικά και ειδικότερα κάθε μαθητή, προσφέρει πολλαπλά οφέλη. Είναι σημαντικό ο άνθρωπος

να γνωρίζει τις προσπάθειες και τους αγώνες των προγόνων του, να τις αναγνωρίζει ως σπουδαία γεγονότα, να τις εκτιμά και να προσπαθεί να είναι αντάξιος αυτών των γεγονότων. Η σημερινή μορφή και δομή του τόπου του κάθε ανθρώπου έχει την ανάλογη ιστορία και αξία του. Ο άνθρωπος ζει μέσα σε μια κοινωνία, στην οποία έχει ως υποχρέωση την μελέτη της ιστορίας του τόπου, με βασική προϋπόθεση βέβαια, να αναγνωρίσει ότι ενώ αποτελεί κομμάτι του επιμέρους (του τόπου του), δεν παύει να αποτελεί μέρος του συνόλου. Ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται ότι είναι συγχρόνως και πολίτης του κόσμου, αλλά και πολίτης του τόπου. Αυτές οι δυο ιδιότητες του δεν μπορούν και δεν πρέπει να αποκόπτονται η μια από την άλλη. (Λεοντσίνης, 1996)

Τα οφέλη όμως της μελέτης της τοπικής ιστορίας δεν περιορίζονται στα παραπάνω. Ο άνθρωπος, μελετώντας την συγκεκριμένη επιστήμη οξύνει την κριτική σκέψη και είναι σε θέση να επιλέγει και να κρίνει κάποια ιστορικά γεγονότα και να μην τα δέχεται όλα ως πραγματικότητα. Μαθαίνει να διαβάζει από ποικίλες πηγές την ιστορία και έτσι αποκτά την ικανότητα να εξάγει από μόνος του τα δικά του συμπεράσματα και να αποφεύγει τους δογματισμούς. Η τοπική ιστορία επικεντρώνεται στο επιμέρους και το ειδικό με αποτέλεσμα να δίνει φως σε κρυφές γωνιές του παρελθόντος που έμειναν στο σκοτάδι. Η σύγκριση και ο συσχετισμός της τοπικής με τη γενική και τη παγκόσμια ιστορία αν μη τι άλλο οξύνει το κριτικό πνεύμα. (Πιπίνη και Βαμβακίδου, 2015)

Γίνεται αντιληπτό επομένως, ότι η προσφορά της τοπικής ιστορίας στον άνθρωπο είναι τεράστια, κάτι το οποίο συνεπάγεται ότι ισχύει και για τους μαθητές. Τα τελευταία χρόνια τα προγράμματα σπουδών έχουν συμπεριλάβει μαθήματα τοπικής ιστορίας και προβλέπουν και τον τρόπο διδασκαλίας. Στο ερώτημα αν κρίνεται χρήσιμο και γόνιμο για τον κάθε μαθητή να διδάσκεται την ιστορία του τόπου του, η απάντηση δεν μπορεί παρά να είναι καταφατική και υπάρχουν πολλοί λόγοι που οδηγούν σε μια τέτοια διαπίστωση. (Ανδρέου, 2008)

Ένας πρώτος λόγος είναι, ότι καλλιεργείται η ερευνητική διάθεση του μαθητή. Πιο συγκεκριμένα, ο μαθητής αποκτάει την ικανότητα να εξετάζει ένα θέμα με επιστημονικό και συστηματικό τρόπο, μαθαίνει δηλαδή τι σημαίνει να κάνει κανείς έρευνα. Οξύνει την κριτική σκέψη, την παρατηρητικότητα και την συγκέντρωση του σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο. Αξίζει να συμπληρωθεί ότι η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας αποτελεί το έναυσμα και δίνει στον μαθητή το ερέθισμα να μελετήσει και κομμάτια της γενικής ιστορίας. (Ανδρέου, 2018)

Ένας ακόμη λόγος ο οποίος καθιστά απαραίτητη την μελέτη της επιστήμης της τοπικής ιστορίας είναι το γεγονός πως μέσω αυτής ο μαθητής αποκτά την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Με άλλα λόγια, ο μαθητής αντιλαμβάνεται τους κόπους και τις θυσίες των προγόνων στο παρελθόν με αποτέλεσμα να ευαισθητοποιείται για το μέλλον και την πορεία του τόπου του. Γίνεται ένας ώριμος πολίτης ο οποίος είναι σε θέση να κρίνει ποιες είναι οι λάθος επιλογές ώστε να τις αποφύγει και απεναντίας ποιες είναι οι σωστές ώστε να τις ακολουθήσει. Άλλωστε, δεν είναι καθόλου περίεργο να αναλάβει πρωτοβουλίες για τον τόπο του και να θελήσει να συμβάλει στο καλό

του τόπου του. Η τοπική ιστορία καλλιεργεί την αίσθηση του συν –ανήκειν και ο μαθητής συνειδητοποιεί ότι φέρει και ο ίδιος ευθύνες και επηρεάζει με την στάση του το γενικό καλό και την πορεία του τόπου του . (Νάκου , 2000)

Αν αναφερθούμε πιο συγκεκριμένα στην διδασκαλία της τοπικής ιστορίας, είναι αναγκαίο να τονίσουμε ότι ο δάσκαλος πρέπει να ξεφύγει από το παραδοσιακό μοντέλο, επομένως και τις παραδοσιακές πρακτικές διδασκαλίας. Η ουσιαστική μελέτη της τοπικής ιστορίας μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από επισκέψεις σε χώρους που κρύβουν μέσα τους ιστορικές μνήμες και όχι με την αποστήθιση. Η διεξαγωγή ιστορικής έρευνας συμβάλλει στο να διατυπώνουν οι μαθητές τις δικές τους υποθέσεις και μέσα από την συγκέντρωση στοιχείων και ιστορικού υλικού να τις επαληθεύουν ή να τις απορρίπτουν .

Πιο συγκεκριμένα , δυο είναι οι βασικοί τρόποι διδασκαλίας της Ιστορίας κατά τον Guthmann. Αρχικά να ξεκινήσουμε από το γεγονός ότι δυο είναι οι βασικές απαιτήσεις του Αναλυτικού Προγράμματος από το μάθημα της Ιστορίας στα σχολεία: α) Η απόκτηση ιστορικών εν γένει γνώσεων και β) η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης, η οποία απαιτεί εμβάθυνση στο ιστορικό γίνεσθαι συμβάλλοντας στην υπεύθυνη αντιμετώπιση του μέλλοντος.(Βαϊνά,1997) Άρα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις διαμορφώνονται και οι τρόποι διδασκαλίας. Ο πρώτος ο οποίος σχετίζεται με τα κλειστά Αναλυτικά Προγράμματα περιορίζεται στη μετάδοση των γνώσεων και την υλοποίηση κλειστών σχεδίων διδασκαλίας με αυστηρά καθορισμένο το περιεχόμενο. Ο δεύτερος και πιο ολοκληρωμένος τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας στηρίζεται σε μια πιο ελεύθερη αντίληψη για το περιεχόμενο της ύλης αυτής και χαρακτηρίζεται για την προτεραιότητα των «ελαστικών Αναλυτικών Προγραμμάτων» απέναντι στα διδακτικά βιβλία. «Ελαστικά» χαρακτηρίζονται τα Αναλυτικά Προγράμματα τα οποία αφήνουν περιθώρια επιλογής και περιθώρια εναλλακτικής μορφοποίησης της διδακτέας ύλης .

.3 ΔΕΠΣΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ – Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ

Για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν υπήρχε τρόπος και μέθοδος αξιοποίησης της τοπικής ιστορίας στην Ελλάδα, παρόλα αυτά έχει την δική της εξέλιξη και πορεία μέσα στον χρόνο. Η ιστορία της τοπικής ιστορίας λοιπόν ξεκινάει στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα απασχολώντας πολλούς Έλληνες παιδαγωγούς (Ντούλας 1988: 90-92) ως θεωρητικό εκπαιδευτικό ζήτημα. Τα τελευταία χρόνια όμως η συζήτηση σχετικά με την τοπική ιστορία δείχνει να παίρνει άλλη μορφή και συγκεκριμένα δείχνει να περνάει όχι απλά σε θεωρητικό, αλλά σε ερευνητικό και εφαρμοσμένο επίπεδο. (Ανδρέου, 2001-2002, Βαϊνά, 1997, Βλαχού, 2006, Λεντσίνας, 1996, 1999, Λεοντσίνας και Ρεπούση, 2001, Ρεπούση, 2000α, 2000β, Μαυροσκούφης, 2003, Ντούλας, 1988, Χαρίτος 1999). Κρίνεται

αναγκαίο να αναφερθεί πως η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας, σύμφωνα με σύγχρονες προσεγγίσεις αντιμετωπίζεται περισσότερο ως μέθοδος διδασκαλίας παρά ως ένα διακριτό είδος ιστορικής προσέγγισης. Σκοπός της συγκεκριμένης μεθόδου είναι να συνδέσει το παρόν των μαθητών με το παρελθόν τους, αποδεικνύοντας πως η τοπική ιστορία δεν είναι υπάλληλη της γενικής. Απεναντίας, θέλει να δείξει πως η τοπική ιστορία με την γενική συνδέονται με μια αμοιβαία σχέση μέσα από ένα πλέγμα αμοιβαίων ανταλλαγών. (Λεοντσίνης, 1996, Ρεπούση, 2000β, Βαϊνά, 1997) .Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος δεν ευνόησε καθόλου την οργανική ένταξη της διερεύνησης του τοπικού ιστορικού αποθέματος στις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών .Οι λόγοι για την παραπάνω διαπίστωση είναι οι εξής: 1) η ελλιπής και χωρίς ανατροφοδότηση εκπαίδευση των εκπαιδευτικών , 2) τα χαρακτηριστικά της σχολικής ιστορίας . Τα τελευταία χρόνια, όμως, η κατάσταση δείχνει να αλλάζει και να εξελίσσεται. Αρκετοί εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες σχετικές με την διδασκαλία της τοπικής ιστορίας . Αναλυτικότερα, συνδέουν διαθεματικά και εντάσσουν την τοπική ιστορία στο πλαίσιο των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της μουσειοπαιδαγωγικής κ.α.

Η ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΔΕΠΣ

Τα τελευταία χρόνια η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας είναι ακόμα πιο συγκροτημένη και οργανωμένη καθώς επιχειρείται μια προσπάθεια στον χώρο της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ώστε να αξιοποιηθεί η τοπική ιστορία στις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών. Η τοπική ιστορία εμφανίζεται στους άξονες, στους γενικούς στόχους και στις θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης τους ΔΕΠΣΣ αλλά και στο ΑΠΣ για την ιστορία. Στους γενικούς στόχους του ΔΕΠΣΣ η τοπική ιστορία συνδέεται με:

- Την ενασχόληση των μαθητών με θέματα της ιστορίας του τόπου τους (ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι.: 184-185)
- Την εκτίμηση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς (ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι.: 184-185)

Στους ειδικούς στόχους του ΑΠΣ η τοπική ιστορία έχει σκοπό οι μαθητές να:

- Αξιοποιούν διάφορες ευκαιρίες για την ενασχόληση τους με την Ιστορία της περιοχής τους και την ένταξη της στον ευρύτερο εθνικό ιστορικό χώρο. (ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι. 2003: 188)

Η τοπική ιστορία εμφανίζεται ως εργαλείο μελέτης στις τρεις μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού και συγκεκριμένα το πρόγραμμα σπουδών διαθέτει 5 διδακτικές ώρες για την υλοποίηση σχετικών ερευνητικών δραστηριοτήτων. Για αυτές τις τρεις τάξεις οι στόχοι από το ΑΠΣ της ιστορίας είναι κοινά και στρέφονται τόσο σε ζητήματα μεθοδολογίας όσο και σε ζητήματα περιεχομένου της τοπικής ιστορίας (ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι.: 197, 202-203, 210). Το 2006-2007 τέθηκε σε χρήση ένα νέο πρόγραμμα σπουδών το οποίο χαρακτηρίζεται από νέες απαιτήσεις και προϋποθέσεις. Ξεκινώντας από τα βιβλία για το δάσκαλο παρατηρείται ότι και για τις τέσσερις

τάξεις παρέχονται οδηγίες αναφορικά με την τοπική ιστορία, ενώ σε κάποια από αυτά περιλαμβάνονται και στόχοι τοπικής ιστορίας σε συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες. Ειδικότερα στο Βιβλίο Δασκάλου για τη Γ΄ Τάξη, παρότι η τοπική ιστορία δεν προβλέπεται από το ΑΠΣ, προτείνεται η αξιοποίηση αναφορών για σχετικά τοπικά ζητήματα, η επίσκεψη σε μουσεία και χώρους της περιοχής που συνδέονται με τα θέματα διδασκαλίας και η συγκέντρωση υλικού για την υλοποίηση μικρών σχεδίων εργασίας (Μαϊστρέλης κ.ά., 2006α: 11)

• Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ¹

Προφορική μαρτυρία του κ. Αριστοτέλη Κουλτούκη

Γιατζής χ.χ.

.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Η Κριθιά απέχει 28 χιλιόμετρα από την πόλη της Θεσσαλονίκης με γεωγραφικό πλάτος $40^{\circ}\nu,50$ και γεωγραφικό μήκος $23^{\circ}00$. Το υψόμετρο της Κριθιάς είναι 220 μέτρα ενώ του Λαγκαδά 110 μέτρα. Νοτιοδυτικά της Κριθιάς βρίσκεται το βουνό Ντεβέ-Καράν (καμήλα μάυρη) με 569 μέτρα υψόμετρο. Η συνολική έκταση της Κριθιάς είναι 21.300 στρέμματα, εκ των οποίων η καλλιεργούμενη έκταση είναι γύρω στα 16.000 στρέμματα. Η Κριθιά βρίσκεται βόρεια της πόλης της Θεσσαλονίκης, πιο συγκεκριμένα τέσσερα χιλιόμετρα αριστερά από το εικοστό τέταρτο χιλιόμετρο της παλαιάς Εθνικής οδού Θεσσαλονίκης Σερρών. Βορειοδυτικά συνορεύει με το νομό Κιλκίς, πιο συγκεκριμένα δυτικά με το χωριό Νέα Σάντα και βόρεια με τα χωριά Περιστέρι, Φανάρι και Χρυσόπετρα του Νομού Κιλκίς. Αυτοδιοικητικά με τον νόμο Καλλικράτης ανήκουμε στον Δήμο Λαγκαδά και πιο συγκεκριμένα ανήκουμε στην Δημοτική ενότητα Ασσήρου και είμαστε το τοπικό διαμέρισμα Κριθιάς. Τέλος, το χωριό Κριθιά ανήκει στον νομό Θεσσαλονίκης.

Η Κριθιά αριθμεί περίπου 1.800 κατοίκους και χαρακτηρίζεται από μια φυσική ομορφιά. Η ομορφιά του φυσικού τοπίου οφείλεται στην γλωρίδα, στο ποτάμι, το βουνό, τους λόφους και τα πεύκα του χωριού. Όσον αφορά το κλίμα του χωριού είναι μεσογειακό, καθώς είναι αρκετά δροσερό και ξηρό, με αρκετές βροχοπτώσεις κατά την διάρκεια του χειμώνα.

.2 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ

Οι κάτοικοι της Κριθιάς είναι πρόσφυγες της Ανατολικής Θράκης (Θρακικής Χερσονήσου) και πιο συγκεκριμένα της Κριθιάς που βρίσκεται Νότια της Μαδύτου κατά 20 χιλιόμετρα. Χαρακτηρίζεται σαν μια μεσόγεια πόλις βόρεια του ακρωτηρίου της Έλλης σε απόσταση 10 χιλιομέτρων. Για πρώτη φορά η Κριθιά μαζί με την Μάδυτο αναφέρονται τον 2^ο αιώνα μ.Χ. από τον Κλαύδιο Πτολεμαίο (2⁰⁵ αιώνας μ.Χ) , γεωγράφος της εποχής εκείνης και αναφέρονται σαν Μεσόγειες πόλεις. Η Κριθιά

είναι μέσα στις τέσσερις αρχαίες πόλεις (Καλλίπολη , Μάδυτος, Εξαμήλι) που επέζησαν από την αρχαιότητα μέχρι τον οριστικό ξεριζωμό.

Καθ' όλη την διάρκεια της μακρόχρονης ζωής της από τα αρχαία χρόνια μέχρι και τον 19^ο αιώνα η Κριθιά ελάχιστα φορές μνημονεύεται από συγγραφείς. Όμως κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η Κριθιά έγινε πασίγνωστη διότι στην περιοχή της διαδραματίστηκαν σημαντικά πολεμικά γεγονότα. Εξαιτίας αυτών των γεγονότων η Κριθιά δεινοπάθησε με αποτέλεσμα να καταστραφεί.

Αναλυτικότερα, όλοι σχεδόν οι πόλεμοι των αρχών του αιώνα αυτού από τον Ιταλοτουρκικό πόλεμο (1911) και εξής είχαν αντίκτυπο στους Κριθιώτες εφόσον εξαιτίας τους υπέστησαν αλλεπάλληλους εκτοπισμούς, καταστράφηκε η πατρίδα τους και τελικά το 1922 αναγκάστηκαν να ξεριζωθούν, να αφήσουν την πατρίδα και τα σπίτια τους και πολλοί από αυτούς να χάσουν τα παιδιά και τις οικογένειες τους (από 3.500 κατοίκους της Κριθιάς , οι 1.500 χάθηκαν στην προσφυγιά και έμειναν μόνο 2.000). Τελικά, μετά την Μικρασιατική Καταστροφή το βράδυ της 8 προς 9 Νοεμβρίου (σύμφωνα με το νέο ημερολόγιο) 1922 αναχώρησαν από το Σεντιλ Μπαχρ (λιμάνι στην άκρη της θρακικής χερσονήσου). Προορισμός τους ήταν η Ελλάδα και μεταφέρθηκαν με τα πλοία «Ερμής» (μεγάλο) και «Μπόμπης» (μικρότερο). Μαζί τους πήραν ζώα και γεωργικά εργαλεία, τροφές και ζωοτροφές και ότι μπορούσαν από την οικοσκευή τους.

Πρώτος σταθμός τους το πρωί 9 Νοεμβρίου του 1922 ήταν το Λιμάνι του «Μούδρου» της Λήμνου. Το απόγευμα της ίδιας μέρας πήγαν στον Πειραιά, από εκεί πήγαν στο Γύθειο της Λακωνίας όπου ανεφοδιάστηκαν τα πλοία και στη συνέχεια κατευθυνθήκαν στην Λίμνη Ευβοίας. Εκεί, ξεμπάρκαραν τα ζώα να πιούνε νερό και να ξεκουραστούν και πάλι τα ξανάβαλαν στα πλοία. Δεν έμειναν στην Λίμνη γιατί δεν τους άρεσε ο τόπος στην επιτροπή Κριθιωτών που τον επισκέφτηκε.

Στην συνέχεια, επόμενος σταθμός ήταν η Σκύρος. Εκεί έμειναν από τα τέλη Νοεμβρίου του 1922 μέχρι τις αρχές Σεπτεμβρίου του 1923, γύρω στους 10 μήνες. Εν τω μεταξύ (30 Ιανουαρίου 1923) είχε υπογραφεί η Ειδική Σύμβαση για την ανταλλαγή των πληθυσμών καθώς και η συνθήκη της Λωζάνης (24 Ιουλίου 1923) στην οποία ενσωματώθηκε η σύμβαση αυτή.

Από τη Σκύρο στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1923 οι Κριθιώτες με ένα πλοίο αναχώρησαν για την Θεσσαλονίκη και αποβιβάστηκαν άνθρωποι και ζώα στο Καρα-Μπουρνού, όπου έμειναν γύρω στις 15 μέρες. Τα ζώα τα παρέλαβαν υπάλληλοι αρμόδιας υπηρεσίας και τα οδήγησαν από τις πλαγιές του Σεϊχ –Σού στην περιοχή «Γενικιοϊ» του χώρου της σημερινής Κριθιάς, όπου κατόπιν με φορτηγά αυτοκίνητα μετέφεραν και τους ανθρώπους.

Εγκατάσταση στην σημερινή Κριθιά

Γύρω στα μέσα (15-16) Σεπτεμβρίου 1923 οι Κριθιώτες εγκαταστάθηκαν στο χώρο της σημερινής Κριθιάς. Εκεί στα Δυτικά όρια του χώρου της εγκατάστασης και πιο

συγκεκριμένα στους Βόρειο Ανατολικούς πρόποδες του παρακείμενου βουνού Ντεβέ-Καράν (μαύρη καμήλα) υπήρχε ένας μικρός οικισμός, 100 περίπου ντόπιων κατοίκων Ελληνοφώνων Ορθόδοξων Χριστιανών, οι οποίοι προ της ανταλλαγής των πληθυσμών εργαζόταν σε γεωργοκτηνοτροφικές εργασίες στο εκεί Τσιφλίκι του Τούρκου Αγά. Ο οικισμός αυτός που υπαγόταν στην τότε κοινότητα Γιουβέσνης σε παλιό χάρτη (Αυστροουγγαρίας του 1889) σημειώνεται ως Βακούφ – Γενικιοϊ. Με αυτό το όνομα αναφέρεται και στα επίσημα έγγραφα της τότε Κοινότητας Γιουβέσνης.

Οι πρόσφυγες Κριθιώτες όταν τον Σεπτέμβριο του 1923 εγκαταστάθηκαν στον χώρο της σημερινής Κριθιάς, θέλησαν να αποκτήσουν Ελληνική Ιθαγένεια, σύμφωνα με το από 21 Αυγούστου 1923 Νομοθετικό Διάταγμα «περί αθρόας πολιτογραφήσεως των εκ Τουρκίας εις την Ελλάδα καταφευγόντων ομογενών (Φ.Ε.Κ. Τ. Α' ,238/25 -8 - 1923). Απέκτησαν αυτοδικαίως την Ελληνική Ιθαγένεια και πολιτογραφήθηκαν εγγραφέντες σε ιδιαίτερο Δημοτολόγιο και μητρώο Αρρένων της τότε κοινότητας Γιουβέσνης (1923) η οποία κατόπιν (Π.Δ/γμα 9 Φεβρουαρίου 1926) μετονομάστηκε σε κοινότητα Ασσήρου. Έτσι οι Κριθιώτες ως συνοικισμός προσφύγων προσαρτημένος στην κοινότητα Ασσήρου και αναφερόμενος ως «Συνοικισμός Βακούφ- Γενικιοϊ» παρέμεινε μέχρι το 1930 οπότε με το από 5 Φεβρουαρίου 1930 πρ. Δ/γμα «περί αναγνωρίσεως Κοινοτήτων και αποσπάσεων και ενώσεων συνοικισμών» (Φ.Ε.Κ.Τ.Α, 43/8 -2-1930) αποσπάστηκε και αναγνωρίστηκε ως ιδιαίτερη Κοινότητα με το όνομα «Κοινότητα Κριθιάς» .

Από τον Σεπτέμβριο του 1923 και για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από ένα χρόνο οι πρόσφυγες Κριθιώτες στεγάστηκαν προσωρινά σε στρατιωτικές σκηνές οι οποίες τους χορηγήθηκαν από τον εποικισμό και σε πρόχειρα καταλύματα που κατασκεύασαν σκάβοντας στις πλαγιές των παρακείμενων λόφων. Τα σπίτια του χωριού κτίστηκαν από την υπηρεσία αποκατάστασης προσφύγων «επικοισμός» από την άνοιξη του 1924 μέχρι το 1927. Όλα τα σπίτια ως προς την εσωτερική τους διαρρύθμιση ήταν όμοια, ενώ ως προς την εξωτερική τους μορφή ήταν δυο τύπων οι οποίοι διέφεραν μεταξύ τους μόνο στην μορφή της διρριχτής (με δυο νερά) κεραμοσκεπής τους, η οποία στον ένα τύπο είχε τα δυο «νερά» της ίσα, ενώ στον άλλο τύπο τα είχε άνισα.

Η ιστορική αφήγηση έφτασε στο τέλος της, έχοντας δώσει με αναλυτικό τρόπο την (ιστορική) πορεία της Κριθιάς. Όμως, όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, η θεματολογία της τοπικής ιστορίας είναι ευρεία και εκτίνεται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Πέρα, λοιπόν, από τα καθαρά ιστορικά γεγονότα ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέλιξη της παιδείας, της οικονομίας, του πολιτισμού, των τεχνών, των εθίμων και πολλών άλλων πεδίων. Στην παρούσα εργασία, για λόγους οικονομίας χώρου και περιορισμού λέξεων δεν καθίσταται δυνατό να αναλυθούν όλα τα θεματικά πεδία, γι αυτό επιλέχθηκαν συγκεκριμένα τα οποία παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες, με σκοπό να επιτευχθεί η αφήγηση μιας ολοκληρωμένης και και εμπειριστατωμένης τοπικής ιστορίας.

Α' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΡΙΘΙΑΣ

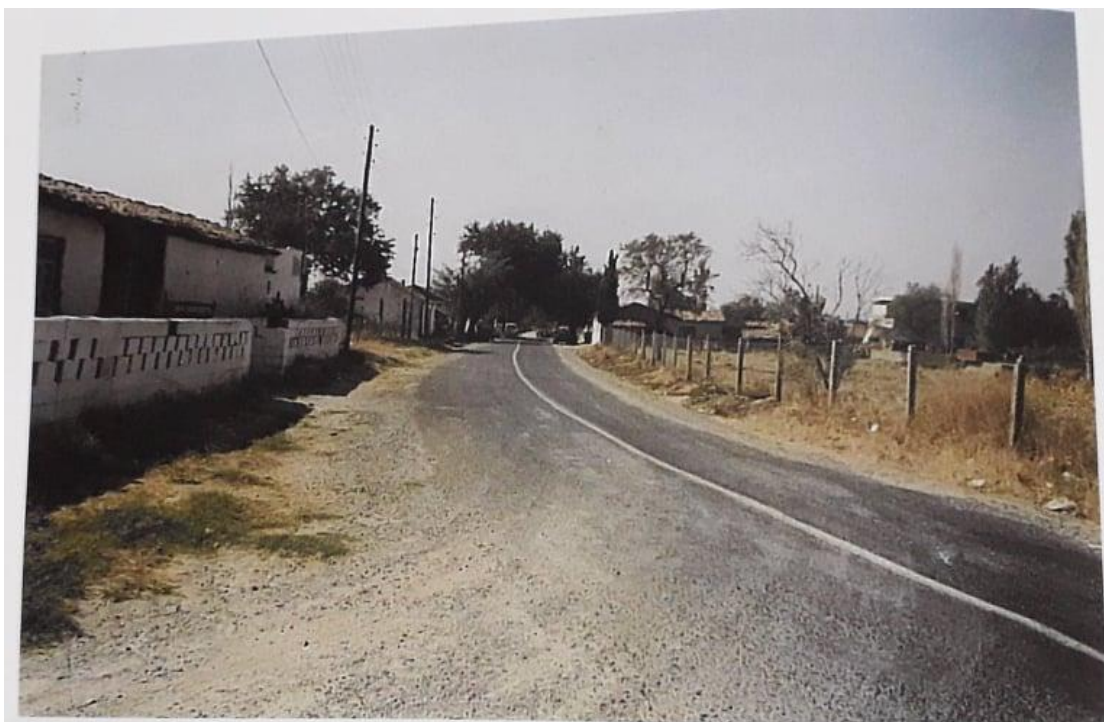

Αλώνια το 1912 στο τσιφλίκι της οικογένειας Ι. Παρασκευαΐδη που βρισκόταν μεταξύ Κριθιάς και Σεντίλ. Μπαχρ. (Από το αρχείο της οικογένειας Ι. Παρασκευαΐδη)

Β' ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΑΛΚΙΤΕΡΕ (Π.ΚΡΙΘΙΑ)

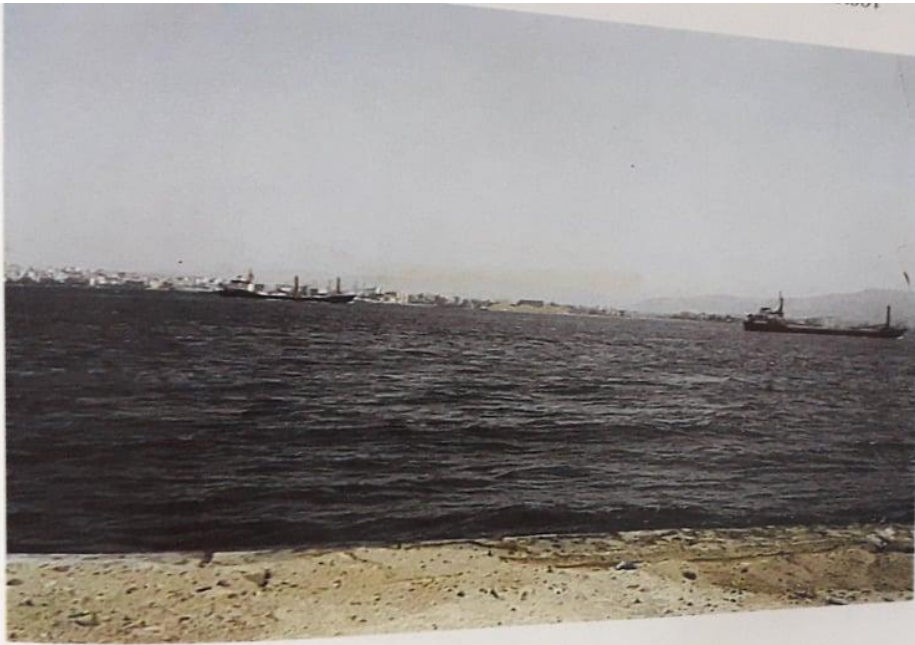
Μερική άποψη της Καλλίπολης με το γραφικό λιμανάκι της.

Η είσοδος της Παλαιάς Κριθιάς

Φυσική πέτρινη γούρνα σε ποταμάκι όπου οι Κριθιώτισσες έπλυναν.

Άποψη του Τσανάκαλε – Όπως φαίνεται από το Κιλίντ Μπαχρ
Ανάμεσα στα δύο πλοία διακρίνεται το φρούριο "Τσανάκαλε Σουλτάν Καλεσί"

Γ' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ Ν. ΚΡΙΘΙΑΣ

Πανοραμική άποψη της Κριθιάς,
όπως φαίνεται από την κορυφή
του Ντεβέ-καρανί. (Μάιος του 2006)

*Η Εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου.
Η νέα (σημερινή) Εκκλησία της Κριθιάς (κτίστηκε τη δεκαετία του
1970)*

*Το παρεκκλήσι της Ζωοδόχου Πηγής.
Η " Παναγδέλα " (σε μεταγενέστερη μορφή)*

.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ

Στην ενότητα αυτή γίνεται λόγος για τις βασικές επαγγελματικές ασχολίες των κατοίκων της Κριθιάς, δίνοντας έμφαση στα παλαιότερα χρόνια. Θα αναφερθούμε γενικότερα στην κοινωνική ζωή των κατοίκων της Κριθιάς.

Κοινωνική ζωή πριν τον ξεριζωμό

Αρχικά, η κύρια επαγγελματική τους ασχολία ήταν το *κτίσιμο* του Φρουρίου Σεντίλ – Μπαχρ. Όταν τελείωσαν κάποτε οι εργασίες του Φρουρίου, συνέχισαν να ασκούν το επάγγελμα του κτίστη όπου εύρισκαν τέτοια εργασία. Αυτό εξ άλλου το επιβεβαιώνει και το γεγονός ότι κατά τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της νέας Κριθιάς οι περισσότεροι ηλικιωμένοι γνώριζαν το επάγγελμα του κτίστη και γενικότερα του οικοδόμου. Λέγεται ακόμη ότι η Κριθιά ήταν ξακουστή για τους κτίστες της όπως και η γειτονική Μάδυτος, και λεγόταν σχετικά ότι η Μάδυτος και η Κριθιά βγάζουν 1500 σκεπάρνια (δηλ. μαστόρους).

Γίνεται φανερό δηλαδή ότι εργαζόταν ως οικοδόμοι εφ' όσον έβρισκαν τέτοια εργασία, όταν όμως περιορίστηκε αυτή ή για άλλους λόγους, όπως π.χ. για να αποφύγουν την ξενιτιά προς αναζήτηση άρχισαν να στρέφονται και προς άλλες εργασίες και κυρίως προς τη *γεωργία*, εργαζόμενοι στα Τσιφλίκια των Τούρκων Αγάδων. Πιο συγκεκριμένα, ασχολήθηκαν με όλες τις μορφές της γεωργίας, όπως: δημητριακά, αμπελοργία, δενδροκομία, κηπευτικά κ.α. Ασχολήθηκαν, επίσης με τη Μελισσοκομία και λίγο τη Βομβυκοτροφία.

Ένας ακόμα επαγγελματικός κλάδος με τον οποίο ασχολήθηκαν ήταν η κτηνοτροφία. Ασχολήθηκαν, λοιπόν, με την κτηνοτροφία και κυρίως με τα γιδοπρόβατα. Είχαν όμως και μεγάλα ζώα, κυρίως βοοειδή, αλλά και όνους, ημιόνους και άλογα τα οποία χρησιμοποιούσαν στην καλλιέργεια των αγρών και τις λοιπές αγροτικές εργασίες τους

Άλλη μια ασχολία των κατοίκων της Κριθιάς ήταν η *Αλιεία*, την οποία την ασκούσαν ερασιτεχνικά. Ψάρευαν στον « πίσω γιαλό» (κόλπο του Ξηρού) και στο Σεντίλ – Μπαχρ με βάρκες και δίχτυα και μετά τον πόλεμο χρησιμοποιούσαν και δυναμίτη, που έβρισκαν από τα μη εκραγέντα βλήματα. Έπιαναν συνήθως κεφαλόπουλα, σάλπες, μπαρμπούνια κ.α.

Διέθεταν ακόμα *Καταστήματα – Επαγγελματικά και Βιοτεχνικά εργαστήρια*. Πιο συγκεκριμένα είχαν Παντοπωλεία, καφενεία, αρτοποιεία, σιδηρουργεία, αλευρόμυλοι, ελαιοτριβεία, υποδηματοποιεία κ.α.

Επιπροσθέτως, ένας επαγγελματικός τομέας ο οποίος τους απασχόλησε ήταν το εμπόριο. Δεν παρουσίαζε κάτι το ιδιαίτερο, πωλούσαν όσα από τα παραγόμενα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα τους περίσσευαν στη Μάδυτο ή σε εμπόρους που πήγαιναν στην Κριθιά από τη Μάδυτο και τα νησιά και αγόραζαν όσα είχαν ανάγκη. Κυρίως προμηθευόταν φωτιστικό πετρέλαιο, αλάτι και κάποια άλλα είδη που

δεν παραγόταν στο χωριό. Τα περισσότερα υφάσματα για ένδυση και εξοπλισμό του σπιτιού (σεντόνια, στρώματα, πετσέτες κ.α.) ήταν προϊόντα της ντόπιας οικοτεχνίας.

Εκπαίδευση των κατοίκων της Κριθιάς

Κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας η Εκπαίδευση των Ελληνοπαίδων πέρασε διάφορες φάσεις. Στην αρχή υπήρχαν, όπως είναι γνωστό, τα «Κρυφά σχολεία». Μετά την Ρωσοτουρκική Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) που η Τουρκική καταπίεση στους Χριστιανούς έγινε ηπιότερη λόγω του δικαιώματος που είχε αποκτήσει η Ρωσία να προστατεύει τους Χριστιανούς Οθωμανικής Επικράτειας, και κυρίως κατά τις αρχές του 19^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν τα «Σπιτικά σχολεία» με τους λεγόμενους «Γραμματοδιδασκάλους» που οι γνώσεις τους ήταν λίγες.

Περί τα μέσα του 19^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν τα λεγόμενα «Κοινοτικά» ή «Αλληλοδιδασκτικά σχολεία» διότι σε αυτά για εξοικονόμηση δασκάλων, εφαρμοζόταν η αλληλοδιδασκτική μέθοδος διδασκαλίας. Στα σχολεία αυτά είχαν συνήθως μια μεγάλη αίθουσα για τους μαθητές όλων των τάξεων μαζί. Ο δάσκαλος είχε ως βοηθούς του τους καλύτερους μαθητές των ανώτερων τάξεων, τους λεγόμενους «Πρωτόσχολους» , στους οποίους ανέθετε τη διδασκαλία μαθημάτων, συνήθως Ανάγνωσης, Γραφής και Αριθμητικής στους μαθητές των κατώτερων τάξεων.

Υπήρχε, ακόμη, η *Σχολική Εφορεία*, η οποία ήταν 3μελές όργανο που παρείχε οικονομική στήριξη στα σχολεία. Φρόντιζε για την εξεύρεση πόρων (από εράνους, κτήματα, ορισμό διδάκτρων, τελών, από μέρος των προστίμων που επέβαλλε η Δημογεροντία στους πολίτες για διάφορες παρεμβάσεις, αγροτικές, κτηνοτροφικές κ.λ.π.). Φρόντιζε ακόμη για την ίδρυση και τη συντήρηση των διδακτηρίων, την αγορά βιβλίων και εποπτικών μέσων διδασκαλίας, την σύναψη συμβάσεων με τους δασκάλους για τη μισθοδοσία τους κ.λ.π.

.4 ΓΛΩΣΣΑ - ΗΘΗ - ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ

Στην ενότητα αυτή γίνεται λόγος για τα στοιχεία που σχετίζονται με τον πολιτισμό της τοπικής κοινότητας (Κριθιάς). Πιο συγκεκριμένα θα αναφερθούμε στην γλώσσα, συγκεκριμένα την τοπική διάλεκτο του χωριού, καθώς και στα έθιμα του χωριού εκ των οποίων κάποια συνεχίζονται ακόμα και σήμερα και κάποια όχι.

Γλώσσα των κατοίκων της Κριθιάς: Η διάλεκτος που χρησιμοποιούν οι Κριθιώτες ονομάζεται τσιτακισμός. Είναι ιδιοματισμός ο οποίος εντοπίζεται στο Βόρειο Αιγαίο και συγκεκριμένα στη Μυτιλήνη, στη Λήμνο, στην Ίβρο, στην Τένεδο και στην Λέσβο. Ο όρος τσιτακισμός χρησιμοποιείται για να περιγράψει το φαινόμενο που παρατηρείται σε ορισμένες νεοελληνικές διαλέκτους, όπου τα υπερωικά /k/ και /g/ προστριβοποιούνται σε /ts/ και /dz/ αντίστοιχα πριν από τα πρόσθια φωνήεντα /y/, /i/, /e/. Η Κριθιώτικη διάλεκτος επίσης έχει πολλά τουρκικά στοιχεία, τα οποία είναι έντονα και γίνεται φανερό σε κάποιον από την πρώτη στιγμή. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιούν το «θέμα» της τουρκικής λέξης, προσθέτουν ελληνικές καταλήξεις και δημιουργούν καινούργιες λέξεις. Για παράδειγμα:

1. Κους = τρέξε, κριθιώτικη λέξη: κουσιάζω
2. Σαμπάχ = το πρωί, κριθιώτικη λέξη: σαμπάχλα
3. Μπουζ = κρύο, κριθιώτικη λέξη: μπούζιο ή μπουζι
4. Μπαιραμσορά = κατόπιν εορτής, κριθιώτικη λέξη: μπαιραμσορά (χρησιμοποιούν την λέξη έτσι όπως είναι, δεν την αλλάζουν)
5. Γκιουζελίμ =ωραίο, κριθιώτικη λέξη: γκιουζελιμ
6. Καφαλτί: το απογευματινό, κριθιώτικη λέξη: καφαλτίζω

Εθιμα των κατοίκων της Κριθιάς: Οι Κριθιώτες, αδιαμφισβήτητα είχαν πολλά έθιμα και τα χρησιμοποιούσαν σε όλες τις περιστάσεις. Είναι πάρα πολλά και είναι αδύνατο να αναφερθούν όλα στην παρούσα εργασία, γι αυτό θα γίνει λόγος για κάποια συγκεκριμένα. Παρακάτω θα παρουσιαστούν τα έθιμα ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει.

Γάμος :

- Λίγες μέρες πριν από τον γάμο η νύφη με την βοήθεια της μαμάς ή και της γιαγιάς της ορισμένες φορές στόλιζε τα προικιά, ώστε να έρθουν οι φίλες και οι συγγενείς να τα δουν. Μετά τα προικιά, πήγαιναν με όργανα την νύφη στο σπίτι του γαμπρού, καθώς το ίδιο έκαναν και στον κουμπάρο και την κουμπάρα. Έπρεπε όλοι να πάνε στο σπίτι του γαμπρού με συνοδεία μουσικών οργάνων. Την ημέρα του γάμου τον γαμπρό τον ξύριζαν μέσα σε ένα ταψί(έβαζαν την καρέκλα στην οποία καθόταν μέσα στο ταψί) και εκεί

μέσα έριχναν «μπαξίσια» για τον κουρέα. Όσον αφορά την νύφη έπρεπε ο πατέρας να βάλει ρύζι και χρήματα μέσα στο παπούτσι. Επίσης, συνήθιζαν να συναντιούνται στην πλατεία του χωριού ο γαμπρός με την νύφη. Ξεκινούσαν και οι δυο από το σπίτι τους με όργανα και έφταναν μαζί στην πλατεία του χωριού. Μετά τον γάμο, όταν έφευγαν από την εκκλησία ο γαμπρός με την νύφη τους σταματούσαν στον δρόμο και τους κερνούσαν όλες οι νοικοκυρές, συνήθως γλυκό του κουταλιού. Τέλος, η πεθερά περίμενε στο σπίτι την νύφη, κρατώντας ένα μέλι. Με το μέλι έπρεπε η νύφη να κάνει ένα σταυρό πάνω στην πόρτα ώστε να μελώσει το σπίτι και να είναι δεμένο το ζευγάρι.

- Μετά τον γάμο, είχαν τον *αντίγαμο*. Γινόταν ακριβώς την επόμενη μέρα ένα γλέντι στο καινούργιο σπίτι του ζευγαριού. Είχαν όργανα και καλούσαν τους φίλους και τους στενούς συγγενείς να τους κεράσουν και να γλεντήσουν για την χαρά τους.

Γέννηση:

Οι γυναίκες εκείνα τα χρόνια γεννούσαν στο σπίτι και είχαν μαμές. Πολλές φορές παρουσιάζονταν κάποιες επιπλοκές και ήταν δύσκολο να γεννηθεί το μωρό. Γι αυτό τον λόγο κάθε φορά που γινόταν αυτό πήγαιναν στην Εκκλησία και έφερναν την εικόνα του Αγίου Ελευθερίου για να ελευθερώσουν το μωρό και να βγει ευκολότερα. Αφού γεννούσε η μητέρα δεν έβγαινε για 40 μέρες από το σπίτι, ούτε δεχόταν επισκέψεις. Αφού περνούσαν οι 40 μέρες πήγαινε στην εκκλησία για να σαραντήσει και έπαιρνε μαζί της ένα ποτήρι νερό. Όταν γυρνούσε σπίτι έριχνε το νερό αυτό εκεί που πατούσε αυτή και το μωρό για να αγιάσει το μέρος που πατούσε. Επίσης, υπήρχαν τα «ξαλατίσματα» τα οποία γινόταν στο μωρό μια εβδομάδα μετά την βάφτιση του. Πάστωναν το μωρό με αλάτι και μετά του έβγαζαν το αλάτι. Λέγεται ότι το πάστωναν για να μην είναι ευάλωτο και ευαίσθητο. Τέλος, μέσα στην μανιέρα που έκαναν μπάνιο το μωρό έριχναν «μπαξίσια» για την μαμή.

Βαφτίσια:

Την ημέρα που βαφτιζόταν το μωρό η μαμά του μωρού δεν πήγαινε στην εκκλησία. Έμενε μόνη στο σπίτι. Μόλις έλεγε το όνομα του μωρού ο παπάς στην εκκλησία έτρεχαν τα μικρά παιδιά που βρίσκονταν στην εκκλησία στο σπίτι που ήταν η μητέρα και εκείνη τους έδινε «μπαξίσια». Τα παιδιά επέστρεφαν και πάλι στην εκκλησία μέχρι να τελειώσει η τελετή της βάφτισης. Μετά την βάφτιση οι συγγενείς και οι στενοί φίλοι πήγαιναν στο σπίτι του μωρού για να τους κεράσει και να τους κάνει το τραπέζι η μητέρα.

Κηδεΐα:

Στην κηδεΐα συνηθίζουν να σπάνε ένα πιάτο ή ένα ποτήρι με νερό όταν φεύγει ο νεκρός από το σπίτι.

Φαγητά:

- Της Αγίας Βαρβάρα ψήνουν λαλαγκίτες (τηγανίτες) βγαίνουν στα σταυροδρόμια του χωριού και μοιράζουν η μια νοικοκυρά στην άλλη.
- Την Πρωτοχρονιά μοιράζουν τα «φιλιά». Βάζουν πάνω σε ένα δίσκο μια μεγάλη φέτα ψωμί με λίγο χοιρινό ή μαντί ή σαραγλί (ο, τι είχε η καθεμία στο σπίτι της) και γινόταν ανταλλαγή. Αν σου φέρει κάποια νοικοκυρά ένα «φιλί» πρέπει να της πας και εσύ ένα. Αυτή η ανταλλαγή λέγεται ότι γίνεται για συγχώριο.
- Την Μεγάλη Πέμπτη μαγειρεύουν φακές, γιατί υποθέτουν ότι οι φακές σκοτώνουν τα φίδια ή αν φας φακές δεν θα φοβάσαι τα φίδια.
- Το Ψυχό-Σάββατο της Αποκριάς κάνουν «φτίτσια» (χειροποίητα ζυμαρικά) και τσαχιά (τηγανίτες) και τα μοιράζουν.
- Το Σάββατο του Λαζάρου κάνουν σπανακόπιτα, χωρίς τυρί. Την κάνουν σε ένα μεγάλο ταψί και του δίνουν τέτοια μορφή (σαν ανθρωπάκι) ώστε να μοιάζει τον Λάζαρο.

Γενικότερα έχουν και άλλα φαγητά τα οποία καθιερώνουν να τα κάνουν συγκεκριμένες ημερομηνίες, όπως το «τσιτσδελ» κολοκυθόπιτα, το οποίο το κάνουν όταν φτάνει το καλοκαίρι.

Λαμπάδες των Θεοφανείων:

Η νονά την ημέρα των Θεοφανείων πήγαινε μια λαμπάδα στο βαφτιστήρι της την οποία την έφτιαχνε εκείνη. Έπαιρναν ένα απλό κεριά και πάνω σε αυτό τοποθετούσαν πορτοκάλι, μανταρίνι, κορδελίτσες, καραμέλες και κάποιες φορές χρήματα.

Φωτιές:

Το καλοκαίρι, 1^η Αυγούστου κάθε γειτονιά ανάβει φωτιές και τα παιδιά πηδάνε από πάνω της. Πιστεύουν ότι αν πηδήσουν πάνω από τις φωτιές θα φύγουν οι αρρώστιες.

Ρουμάνι:

Την Μεγάλη Τρίτη πήγαιναν και έλεγαν σε όλο το χωριό κάλαντα. Τα συγκεκριμένα κάλαντα όμως ήταν πένθιμα, δεν τα τραγουδούσαν, αλλά τα απήγγειλαν. Καθώς έλεγαν τα κάλαντα κρατούσαν και μια ξύλινη κατασκευή, πάνω στην κατασκευή αυτή είχαν κρεμασμένα κορδελάκια με διάφορα χρώματα. Αν έπαιρνες ένα έπρεπε και να βάλεις ένα. Επίσης, το κάθε χρώμα είχε το δικό του συμβολισμό. Αν για παράδειγμα κάποια γυναίκα ήταν έγκυος και ήθελε να κάνει κορίτσι έπαιρνε ροζ, αν ήθελε να κάνει αγόρι έπαιρνε μπλε. Αν ήταν αγρότης και ήθελε να ευδοκιμήσουν τα σπαρτά έπαιρνε πράσινο και ούτω καθεξής.

2.5 Ο ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ

Ο Μορφωτικός Πολιτιστικός Σύλλογος Κριθιάς ιδρύθηκε το 1983 με σκοπό την διατήρηση των ηθών και εθίμων του τόπου μας. Ο σύλλογος μας αποτελείται από 7 χορευτικά τμήματα με 150 ενεργά μέλη. Επιπλέον διαθέτουμε πλούσια ιματιοθήκη. Έχει λάβει μέρος ο σύλλογος με μεγάλη επιτυχία σε αρκετά παιδικά φεστιβάλ καθώς και σε παραστάσεις εντός και εκτός Ελλάδας.

Χορευτική παράσταση στην Σκύδρα, 2017 (φορεσιά Μεταξάδων)

Χορευτική παράσταση στη Θάσο, 2018

Χορευτική παράσταση στο Εξαμίλι. 2015, φορεσιά Μακεδονίας

Επίσης, διαθέτει θεατρική ομάδα η οποία ονομάζεται «Τα Νταβούλια» καθώς και τμήμα φωτογραφίας. Η θεατρική ομάδα ιδρύθηκε το καλοκαίρι του 2017. Με αφορμή την ίδρυση της θεατρικής ομάδας και ένα κριθιώτικο σενάριο το οποίο είχε γράψει ο Αριστοτέλης Κουλτούκης, κάτοικος της Κριθιάς, η ομάδα έβγαλε μια παράσταση στην Κριθιώτικη διάλεκτο, η οποία γνώρισε μεγάλη επιτυχία, κανόντας ηλικιωμένους του χωριού αλλά και νέους να δακρύσουν τόσο από συγκίνηση όσο και από γέλιο. Το έργο λεγόταν «ΤΟ ΚΑΠΗ» και «Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ», ήταν δυο μονόπρακτα. Σκηνοθέτης της ομάδας, επομένως και της συγκεκριμένης παράστασης είναι η Άννα Γεννησαριώτου. Ένα μικρό απόσπασμα από το σενάριο του έργου:

.....

ΒΑΣΙΛΙΚΗ: Κω άργησα, να ξεσκονήσω κουματ γιατί οπ να νει θα μ ερντα οι καλησμένηζιμ

ΓΕΩΡΓΙΑ: Καλημέρα, έχου δυο μεροις να συ διω τσι σ απουθύμισα πουλυ (αγκαλιές φιλιά). Ελα κάτσι να τα πουμι πρωτού ερντα οι γ άλλες. Πως τα πας σα στεναχωριμεν συ θουρω. Τι εχς;

ΒΑΣΙΛΙΚΗ: Τι να χου βρε φιληναδα η κακουστηνιαρς η γερουζιμ τώρα στα γεραματα λουλαθτσει. Καθη βραδ περην τουν αδηφομ του κουτζαμπικιαρ, τουν λουλουβαρσαμ τσι φευειννα.

ΓΕΩΡΓΙΑ: Τσι που παν;

ΒΑΣΙΛΙΚΗ: Στ Σαλουνιτς τσι κουπρουστσιαζνε ηδω τσι τσει στα μπαρ τσι στα μπουζουτσα

Φωτογραφικό υλικό από την θεατρική παράσταση

Μεγάλα Πολιτιστικά δρώμενα είναι η γιορτή του Μαντιού που γιορτάζεται την Κυριακή της Κρεατινής, το παιδικό φεστιβάλ που δημιουργήθηκε το 2016 και καθιερώθηκε στη γιορτή της μητέρας, το κουρμπάνι που γιορτάζεται την παραμονή της Ζωοδόχου πηγής και φυσικά οι εκδηλώσεις τα «ΘΕΟΤΟΚΙΑ» που γίνονται παραμονές του πανηγυριού του χωριού στο οποίο γιορτάζουμε τα εννιάμερα της Παναγίας.

Αξίζει να αναφερθούμε στο Μαντί και να πούμε λίγα λόγια για αυτό, διότι είναι μια μεγάλη γιορτή του χωριού τόσο κυριολεκτικά όσο και μεταφορικά. Στην γιορτή του Μαντιού συμμετέχουν σχεδόν όλες οι νοικοκυρές του χωριού, που φτιάχνουν σπιτικές πίτες και τις προσφέρουν στους παρευρισκόμενους, ενώ η κυρίως προετοιμασία γίνεται την προηγούμενη μέρα, με πίτες που παρασκευάζουν τα μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου Κριθιάς. Η γιορτή συνοδεύεται από παραδοσιακούς χορούς, αναπαράσταση της πίτας μαντί και μουσικοχορευτικό πρόγραμμα.

Τι είναι η πίτα μαντί και πως φτιάχνεται

Η διαδικασία για αυτή την πίτα ήταν και είναι πολύπλοκη. Ξεκινούσε από το θέρος, ακόμα: οι Κριθιώτες διάλεγαν το χωράφι με το καλύτερο σιτάρι και το θέριζαν «χλουρουθερ» δηλαδή χλωρό, πριν το ξεράνει ο ήλιος. Από αυτό το σιτάρι έφτιαχναν το πλιγούρι και τον τραχανά, κύριο συστατικό αυτής της πίτας. Μια άλλη ιδιαιτερότητα αυτής της πίτας είναι ότι ψήνεται μόνο στα κάρβουνα και τη γυρίζουμε για να ψηθεί και από την άλλη πλευρά με τη βοήθεια ενός ξύλινου ταμγιού, το γυριστάρι που το χρησιμοποιούμε μόνο σε αυτή την περίπτωση. Επίσης, πρέπει να τονίσουμε ότι το μαντί βρέχεται στο τέλος με το ζεστό ζουμί ενός αλανιάρη κόκορα ή μιας γριας κότας. Τα φύλλα της ζύμης ανοίγονται λεπτά σαν τσιγαρόχαρτα, κόβονται σε φαρδιές λουρίδες και γεμίζονται με την πεντανόστιμη γέμιση, που φτιάχνεται με τραχανά και συκωτάκια κοτόπουλου. Κατόπιν τοποθετείται κυκλικά σε συνί ταψί και παρουσιάζει μια πολύ όμορφη εικόνα όταν ψηθεί και ροδοκοκκινίσει.

Το Μαντί κατέκτησε το πρώτο βραβείο στον διαγωνισμό παραδοσιακής πίτας της επαρχίας Λαγκαδά το 1997 στα πλαίσια της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Θεσσαλονίκης. Παρ' όλα αυτά δεν κυκλοφορεί στο εμπόριο, αλλά μπορεί κανείς να την γευτεί στην «Γιορτή Μαντιού» ή σε κάποιο φιλικό σπίτι της Κριθιάς.

- **ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ PROJECT ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΙΘΙΑΣ**

.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΤΖΕΚΤ - ΣΚΟΠΟΣ- ΣΤΟΧΟΙ - ΜΕΘΟΔΟΙ - ΩΡΕΣ - ΜΕΣΑ

Πριν γίνει αναλυτική περιγραφή του project κρίνεται αναγκαίο να διασαφηνιστεί ο συγκεκριμένος όρος. Το project λοιπόν ή αλλιώς εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι μια μελέτη ή μια έρευνα σε βάθος για ένα συγκεκριμένο θέμα το οποίο αναλαμβάνει να επεξεργαστεί μια μικρή ομάδα μαθητών μέσα σε μια τάξη ή άλλες φορές το αναλαμβάνει ολόκληρη η τάξη ή σε διαφορετική περίπτωση μεμονωμένα κάποιος μαθητής.(Χρυσαφίδης,2000) Πιο συγκεκριμένα είναι μια σύνθετη δημιουργική εργασία η οποία μπορεί να απασχολήσει μια ομάδα μαθητών ή ολόκληρη την τάξη συγκεκριμένες ώρες ή και ολόκληρη την σχολική χρονιά. Η διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος ορίζεται από την αρχή, τις περισσότερες φορές από τον εκπαιδευτικό ή σε άλλες περιπτώσεις γίνεται συνεννόηση μεταξύ του εκπαιδευτικού και των μαθητών. Τα projects είναι πιο σύνθετα από τις καθημερινές εργασίες των μαθητών, έχουν διάρκεια, υψηλότερες απαιτήσεις και είναι καθαρά μαθητοκεντρικά, καθώς επικεντρώνονται στους μαθητές και είναι αυτοί υπεύθυνοι για την απόκτηση της δικής τους γνώσης (Frey,1999)

Σήμερα τα Σχέδια Εργασίας ή αλλιώς project θεωρούνται από πολλούς μελετητές και παιδαγωγούς ως συμπληρωματική προσέγγιση του συστηματικού αναλυτικού προγράμματος αλλά και ουσιώδες μέρος των «ανεπίσημων» εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Ο στόχος είναι να μάθει κανείς περισσότερα για ένα θέμα, παρά να βρει τις σωστές απαντήσεις σε ερωτήσεις που τέθηκαν από το δάσκαλο.

Αν μπει κάποιος στην διαδικασία να συγκρίνει την συστηματική διδασκαλία με την μέθοδο σχεδίων εργασίας θα βρει πολλές και ουσιαστικές διαφορές. Πιο συγκεκριμένα, στην συστηματική διδασκαλία παρατηρούνται τα εξής:

- Η διδασκαλία αυτή βοηθά τα παιδιά να αποκτήσουν δεξιότητες
- Απευθύνεται στις μαθησιακές ελλείψεις των παιδιών
- Δίνει έμφαση στα εξωτερικά κίνητρα
- Επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να κατευθύνει την δουλειά των παιδιών, να χρησιμοποιεί την επιδεξιότητα τους και να προσδιορίζει τις εργασίες που εκτελούν

Ενώ, στην μέθοδο σχεδίων εργασίας παρατηρούνται τα εξής:

- Δίνεται στα παιδιά η ευκαιρία να εφαρμόσουν δεξιότητες
- Απευθύνεται στις ικανότητες των παιδιών
- Δίνεται έμφαση στην εσωτερική παρώθηση

- Ενθαρρύνει τα παιδιά να καθορίσουν το αντικείμενο της εργασίας τους και τα δέχεται ως ειδικούς σε κάθε τι που αφορά τις ανάγκες τους
- Σκοπός, του συγκεκριμένου προγράμματος είναι να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον των παιδιών για μάθημα της ιστορίας μέσα από παράλληλες με την παράδοση δραστηριότητες και η καλύτερη εκμάθηση και αφομοίωση των αποκτημένων γνώσεων.

- Στόχοι, του συγκεκριμένου προγράμματος είναι:
 - Να σφυρηλατήσει τους δεσμούς των μαθητών και μαθητριών με τον τόπο στον οποίο ζουν
 - Να ενεργοποιήσει δημιουργικά τις προσπάθειες διατήρησης της πολιτισμικής φυσιογνωμίας του τόπου
 - Να καλλιεργήσει κίνητρα για ατομική και συλλογική δράση μέσα και έξω από το σχολείο
 - Να βοηθήσει την ανάπτυξη ερευνητικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (άντληση πληροφοριών, επαλήθευση δεδομένων, επαφή με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας / πειβάλλοντος)
 - Να ασκήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στην ομαδική δουλειά και στις πειθαρχίες που αυτή θέτει
 - Να γνωρίσουν το παρελθόν και να διαχειριστούν με ανάλογο τρόπο το παρόν
 - Να συνειδητοποιήσουν την προσωπική και συλλογική ευθύνη που έχουν για τον τόπο τους
 - Να αναπτύξουν την κριτική ιστορική σκέψη

Το συγκεκριμένο project θα διαρκέσει περίπου 25 διδακτικές ώρες, απευθύνεται σε 25 μαθητές και η τάξη είναι ΣΤ'. Θα γίνει στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης, με γενικό θέμα την τοπική ιστορία. Θα προσεγγίσουμε διαθεματικά διάφορα θέματα που αφορούν τον τόπο μας, όπως επαγγέλματα των κατοίκων της Κριθιάς, φαγητά του τόπου μας, αρχιτεκτονική, τραγούδια, χορούς, έθιμα κ.α. Τα παιδιά καλούνται μέσα από αυτό το πρόγραμμα να γνωρίσουν τον τόπο στον οποίο ζουν με ευχάριστο τρόπο. Όσον αφορά τα μέσα, θα είναι διαφορετικά σε κάθε δραστηριότητα. Οι μέθοδοι διδασκαλίας που θα χρησιμοποιήσουμε με τους μαθητές είναι:

- CineScience
- Επισκέψεις και έρευνα πεδίου
- Δραματοποίηση – παιχνίδι ρόλων
- Historical Educomic

.2 ΤΟ PROJECT ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ.....ΗΤΑΝ Η ΚΡΙΘΙΑ

ΠΟΡΕΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1^η φάση: Εισαγωγή στο θέμα

- ✓ Εισαγωγή στο θέμα
- ✓ Διερευνητικές ερωτήσεις
- ✓ Καταιγισμός ιδεών μέσω μια φωτογραφίας της παλιάς Κριθιάς

Στόχοι:

- Να ενταχθούν ομαλά οι μαθητές στο θέμα

Απαιτούμενος χρόνος: 1 διδακτική ώρα

Μέσα: μια φωτογραφία

Μέθοδος: καθοδηγούμενη συζήτηση – εκμείευση πληροφοριών

Περιγραφή φάσης:

Σε αυτή την φάση η δασκάλα δείχνει στα παιδιά μια εικόνα της παλιάς Κριθιάς . Ζητά από αυτά να την παρατηρήσουν και στην συνέχεια τους κάνει ορισμένες ερωτήσεις τις οποίες καλούνται οι μαθητές να απαντήσουν. Γίνεται, λοιπόν, μια συζήτηση σχετικά με την παλιά Κριθιά, τον ξεριζωμό και τους πρόσφυγες. Δεν γίνεται αναλυτική περιγραφή των παραπάνω όρων, διότι σκοπός είναι να εντάξουμε τους μαθητές ομαλά στο θέμα και όχι να τους φορτώσουμε με πολλές πληροφορίες.

2^η φάση: CineScience

CineScience, λοιπόν, είναι ο τίτλος ενός σεμιναρίου που διεξαγόταν τα τελευταία χρόνια στο παιδαγωγικό τμήμα της Ρόδου με σκοπό «να μελετηθεί το περιεχόμενο της ταινίας που εκάστοτε επιλέγεται, με την αξιοποίηση των εργαλείων μια συγκεκριμένης επιστήμης» (Κιμουρτζής, 2013). Οι ταινίες, με την δυνατότητα να παρουσιάζουν καθημερινές σκηνές, μπορούν να προσφέρουν την κατάλληλη ενσυναίσθηση και να μεταφέρουν πληροφορίες για το πώς ζούσαν και σκέφτονταν οι άνθρωποι στο παρελθόν. (Roack, 1983). Επίσης, η εικόνα πάντα καταφέρνει να μας περνά

μηνύματα (Κιμουρτζής, 2013). Τέλος, είναι γνωστό ότι η επίδραση του κινηματογράφου στον σύγχρονο άνθρωπο είναι μεγάλη. (Σακκά, 2007).

- ✓ Προβολή ταινίας (Mark Lex Eros – 1922 – Ο μεγάλος ξεριζωμός των Ελλήνων, Documentary)
- ✓ Φύλλο εργασίας

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν το παρελθόν και να διαχειριστούν με ανάλογο τρόπο το παρόν
- Να συνειδητοποιήσουν την προσωπική και συλλογική ευθύνη που έχουν για τον τόπο τους
- Να αναπτύξουν την κριτική ιστορική σκέψη
- Να αποκτήσουν την κατάλληλη ενσυναίσθηση
- Να συνειδητοποιήσουν τα οφέλη της παρακολούθησης μιας ταινίας

Απαιτούμενος χρόνος: 2 διδακτικές ώρες

Μέσα: προτζέκτορας, λάπτοπ, ηχεία, φύλλο εργασίας

Μέθοδος: CineScience

Περιγραφή φάσης:

Στην δεύτερη φάση λοιπόν η δασκάλα έχει επιλέξει να δείξει μια ταινία στους μαθητές με θέμα των ξεριζωμό των Ελλήνων, καθώς και ο τόπος ο οποίος ζούνε τα παιδιά αποτελείται από πρόσφυγες (προ παππούδες και προ γιαγιάδες, οι οποίοι άφησαν την πατρίδα τους αναγκαστικά). Πριν ξεκινήσει η ταινία η δασκάλα μοιράζει στους μαθητές ένα φύλλο εργασίας που έχει δημιουργήσει εκείνη και ζητά από τους μαθητές μόνο να το διαβάσουν και όχι να το απαντήσουν. Αυτό το κάνει για να δείξουν οι μαθητές την κατάλληλη προσοχή κατά την προβολή της ταινίας αναζητώντας τις απαντήσεις των ερωτημάτων. Παρακολουθούν την ταινία, απαντούν στις ερωτήσεις και στην συνέχεια συζητούν τις απαντήσεις τους.

3^η φάση: Επίσκεψη πεδίου – Προετοιμασία για το project

- ✓ Προετοιμασία των παιδιών για τις επισκέψεις πεδίου που θα ακολουθήσουν
- ✓ Κανόνες συμπεριφοράς
- ✓ Εισαγωγή στο θέμα
- ✓ Να προβληματιστούν για τον τόπο τους

Στόχοι:

- Να προετοιμάσει τα παιδιά κατάλληλα για τον τόπο που θα επισκεφτούν
- Να αναπτύξει την κριτική σκέψη, ώστε να είναι σε θέση να κάνουν ανάλογες ερωτήσεις

Απαιτούμενος χρόνος: 1 διδακτική ώρα

Μέσα: -

Μέθοδος: καθοδηγούμενη συζήτηση

Περιγραφή δραστηριότητας:

Σε αυτή την φάση η εκπαιδευτικός έχει επιλέξει να ασχοληθεί με την επίσκεψη πεδίου. Αυτό επομένως σημαίνει ότι πρέπει να ακολουθήσει κάποια συγκεκριμένα στάδια ώστε να πετύχει τους στόχους που θέλει. Πιο συγκεκριμένα, η επίσκεψη πεδίου χωρίζεται σε τρία στάδια: πριν την μελέτη πεδίου, κατά την μελέτη πεδίου, μετά την μελέτη πεδίου. Σε αυτή την φάση πριν την μελέτη πεδίου γίνεται μια προετοιμασία ψυχολογικά, συναισθηματικά και ερευνητικά προς τους μαθητές ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στα επόμενα στάδια του project. Η συζήτηση είναι καθοδηγούμενη και οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν στις ερωτήσεις τις δασκάλας.

4^η φάση: Προφορική Ιστορία

Η προφορική ιστορία ήρθε για να καλύψει τις σιωπές της ιστοριογραφίας. Οι σιωπές αφορούν:

- Τις πηγές στις οποίες στηριζόμαστε για να γράψουμε την ιστορία
- Τις ιεραρχίες που αναπαράγει η ιστοριογραφία αναφορικά με το ποια είναι αξιόλογα αντικείμενα μελέτης

Τα χαρακτηριστικά της προφορικής μαρτυρίας είναι:

- Προφορικότητα , τα τεκμήρια δηλαδή παρουσιάζονται με προφορική μορφή

- Μνήμη – Άρρηκτη σχέση της μαρτυρίας με τη μνήμη, η μαρτυρία διαμεσολαβείται από τη μνήμη. Η μνήμη λειτουργεί ως δυναμική, ενεργή διαδικασία και ως αναστοχαστική εμπειρία.

- ✓ Επίσκεψη σε μια ηλικιωμένη δασκάλα του χωριού
- ✓ Εξιστορία του ξεριζωμού των κατοίκων της Κριθιάς
- ✓ Θα αναφέρει ιστορίες τις οποίες τις έχει αφηγηθεί η μητέρα της, η οποία ήταν στον ξεριζωμό
- ✓ Τα παιδιά καταγράφουν στα τετράδια τους τις νέες πληροφορίες που αντλούν

Στόχοι:

- Να βοηθήσει την ανάπτυξη ερευνητικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (άντληση πληροφοριών, επαλήθευση δεδομένων, επαφή με ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας / πειβάλλοντος)
- Να σφυρηλατήσει τους δεσμούς των μαθητών και μαθητριών με τον τόπο στον οποίο ζουν
- Να γνωρίσουν πώς έφτασαν οι προγονοί τους στην σημερινή Κριθιά
- Να καταλάβουν τι είναι η προφορική ιστορία

Απαιτούμενος χρόνος: 2 διδακτικές ώρες

Μέσα: τετράδια και στυλό

Μέθοδος: προφορική ιστορία

Περιγραφή δραστηριότητας:

Σε αυτό το σημείο του project οι μαθητές μαζί με την δασκάλα θα επισκεφτούν μια ηλικιωμένη δασκάλα του χωριού, της οποίας η μητέρα έζησε την προσφυγιά και τον ξεριζωμό και μετέφερε πολλές από τις μνήμες της σε αυτήν. Θα μας πει πώς έφτασαν εδώ οι κάτοικοι της Κριθιάς, πώς έχτισαν τα σπίτια τους, με τι ασχολήθηκαν και ό, τι άλλο αυτή θυμάται, ίσως και κάποιο έθιμο ή κάποια ιστορία. Οι μαθητές συγχρόνως καταγράφουν στα τετράδια τους αυτά που ακούν και αν έχουν απορίες ρωτούν την δασκάλα τους ή την δασκάλα που επισκεφτήκαμε.

5^η φάση: Προφορική ιστορία

- ✓ Οι μαθητές θα κληθούν να πάρουν συνέντευξη από έναν ηλικιωμένο επιστήμονα άντρα του χωριού
- ✓ Αυτή τη φορά θα υπάρχουν συγκεκριμένες ερωτήσεις
- ✓ Θα έχουμε ενημερώσει τους μαθητές να έχουν ετοιμάσει ερωτήσεις, σχετικές με το πότε έφυγαν, γιατί έφυγαν, ποια ήταν τα συναισθήματα κ.λ.π.
- ✓ Οι μαθητές θα είναι «δημοσιογράφοι» και αφού κάνουν τις ερωτήσεις θα καταγράφουν τις απαντήσεις του κυρίου, γιατί θα τις χρειαστούν σε επόμενο στάδιο του Project

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν το παρελθόν και να διαχειριστούν με ανάλογο τρόπο το παρόν
- Να συνειδητοποιήσουν την προσωπική και συλλογική ευθύνη που έχουν για τον τόπο τους
- Να αναπτύξουν την κριτική ιστορική σκέψη
- Να καταλάβουν τι είναι η προφορική μαρτυρία

Απαιτούμενος χρόνος: 2 διδακτικές ώρες

Μέσα: τετράδια και στυλό

Μέθοδος: προφορική ιστορία

Περιγραφή φάσης:

Οι μαθητές μαζί με την δασκάλα επισκέπτονται έναν ηλικιωμένο επιστήμονα άντρα του χωριού για να του κάνουν κάποιες ερωτήσεις. Αυτή τη φορά δεν εξιστορεί απλά ο ίδιος ό, τι θυμάται, αλλά οι μαθητές του κάνουν συγκεκριμένες ερωτήσεις. Έχουν ήδη προετοιμάσει τις ερωτήσεις οι μαθητές πριν τον επισκεφτούμε. Μέσα από αυτή τη διαδικασία δίνουμε στους μαθητές την δυνατότητα και την ελευθερία να μάθουν ό, τι εκείνοι πραγματικά θέλουν, ό, τι τους προβληματίζει, ό, τι έχει για αυτούς περισσότερο ενδιαφέρον κ.α. Καταγράφουν στα τετράδια τους τις απαντήσεις του κυρίου που επισκεφτήκαμε.

6^η φάση: Επίσκεψη πεδίου – μελέτη πεδίου – επίσκεψη στο μουσείο

Ανάλογα με τους διαφορετικούς τύπους μουσείων (παραδοσιακό, μοντέρνο, μεταμοντέρνο) μπορούμε να συνδέσουμε τις αντίστοιχες επιστημολογικές απόψεις και διδακτικές πρακτικές για την Ιστορία, καθώς «διαφορετικοί τύποι μουσείων

διαμορφώνουν διαφορετικούς παιδευτικούς χώρους, που καλλιεργούν διαφορετικούς τύπους γνώσης». (Νάκου, 2002 & 2006)

«Τα μνημεία δε μιλούν από μόνα τους στα παιδιά» (Δημητριάδου, 2002) αλλά αναπτύσσεται «ένας γόνιμος ιστορικός διάλογος ανάμεσα στα παιδιά και στα υλικά κατάλοιπα και αναδεικνύονται η πολλαπλότητα και η πολυπλοκότητα των οπτικών μέσα από τις οποίες καθίστανται εφικτές η ανάγνωση και η κατανόηση του παρελθόντος» (Κασβίκης & Ανδρέου, 2008)

- ✓ Επίσκεψη στο λαογραφικό μουσείο του χωριού
- ✓ Θα μας περιγράψει και θα μας αναλύσει η κυρία η οποία είναι υπεύθυνη ό, τι περιλαμβάνει το μουσείο
- ✓ Θα αναφερθεί στα επαγγέλματα των κατοίκων της Κριθιάς, διότι πολλά επαγγελματικά εργαλεία συγκροτούν το λαογραφικό μουσείο
- ✓ Τα παιδιά καταγράφουν τις πληροφορίες στα τετράδια τους

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν τις επαγγελματικές ασχολίες των κατοίκων της Κριθιάς
- Να έρθουν σε επαφή με πολλά από τα αντικείμενα των κατοίκων της Κριθιάς και να γνωρίσουν την σημασία τους
- Να αντιληφθούν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να συμπεριφέρονται σε ένα μουσείο
- Να συνειδητοποιήσουν την αξία του μουσείου
- Να αναπτύξουν την οπτικο-ακουστική τους ικανότητα
- Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη

Απαιτούμενος χρόνος: 1 διδακτική ώρα

Μέσα: τετράδια και στυλό

Μέθοδος: επίσκεψη πεδίου –μελέτη πεδίου

Περιγραφή φάσης:

Στην παρούσα φάση, οι μαθητές πραγματοποιούν μαζί με την δασκάλα επίσκεψη στο λαογραφικό μουσείο της Κριθιάς. Η υπεύθυνη του μουσείου θα αναλύσει στα παιδιά την ιστορία και την χρησιμότητα του κάθε αντικειμένου, θα τους περιγράψει την τότε λειτουργία τους, θα τους παρουσιάσει τις ενδυμασίες που φορούσαν οι γυναίκες και οι άντρες τόσο το καλοκαίρι όσο και τον χειμώνα. Οι μαθητές μπορούν να

καταγράφουν ό, τι αυτοί επιθυμούν, επίσης μπορούν να κάνουν ερωτήσεις ώστε να λυθούν τυχόν απορίες και προβληματισμοί τους.

7^η φάση: Επίσκεψη πεδίου- μελέτη πεδίου

Οι μελέτες πεδίου είναι προσχεδιασμένες δραστηριότητες μαθητών που πραγματοποιούνται σε μαθησιακά περιβάλλοντα τα οποία βρίσκονται έξω από τη συμβατική αίθουσα διδασκαλίας και εξυπηρετούν διδακτικούς και παιδαγωγικούς σκοπούς των Αναλυτικών Προγραμμάτων (Λεοντσίνης, 2002). Η επίσκεψη πεδίου καθιστά τη μάθηση και την ιστορική έρευνα και μελέτη μια ελκυστική μαθησιακή περιπέτεια.

- ✓ Να επισκεφτούμε συγκεκριμένα σπίτια του χωριού
- ✓ Σπίτια «καινούργια» και σπίτια «παλιά», δηλαδή σπίτια του εποικισμού και νεώτερα σπίτια
- ✓ Η περιγραφή θα γίνεται από την διδάσκουσα η οποία θα έχει μελετήσει το θέμα
- ✓ Τα παιδιά καταγράφουν στα τετράδια τους τις πληροφορίες που αντλούν σχετικά με τα σπίτια

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές την αρχιτεκτονική του τόπου τους
- Να γνωρίσουν που έμεναν οι κάτοικοι όταν ήρθαν στο χωριό, πώς και από ποιον χτίστηκαν αυτά τα σπίτια
- Να συγκρίνουν και βγάζουν συμπεράσματα σχετικά με το πώς ήταν τότε τα σπίτια και πώς είναι τώρα
- Να μάθουν να πραγματοποιούν οργανωμένα επίσκεψη πεδίου

Απαιτούμενος χρόνος: 1 διδακτική ώρα

Μέσα: τετράδια στυλό

Μέθοδος: επίσκεψη πεδίου- μελέτη πεδίου

Περιγραφή φάσης:

Η δασκάλα μελετάει τα σπίτια του χωριού, βρίσκει συγκεκριμένα τα οποία θέλει να εντάξει στο project ώστε να δείξει στα παιδιά συγκεκριμένα σπίτια, αντλεί πληροφορίες για αυτά και αφού οργανώσει την επίσκεψη πεδίου στην συνέχεια την πραγματοποιεί με τους μαθητές. Επισκέπτονται σπίτια του εοικισμού ώστε να δουν που έμεναν οι πρόγονοι τους όταν έφτασαν στην Κριθιά, αναφέρει η δασκάλα πληροφορίες σχετικά με το τι ήταν ο εοικισμός και τι πρόσφερε στους πρόσφυγες. Αναφέρει η δασκάλα πόσα άτομα έμεναν , την δομή με την οποία ήταν φτιαγμένα κλπ. Επισκέπτονται σπίτια «σημερινά» και καλούνται να βρουν τις διαφορές και να τις συζητήσουν με την δασκάλα, να εξηγήσουν αν υπάρχουν ομοιότητες διαφορές και γιατί πιστεύουν ότι συμβαίνει αυτό.

8^η φάση: βιωματική δράση – έρευνα

Η βιωματική μάθηση βασίζεται στην αντίληψη ότι η επιστήμη θα πρέπει να έχει άρρηκτη σύνδεση και σχέση με τη ζωντανή και καθημερινή εμπειρία του ανθρώπου, καθώς η αντικειμενική ύπαρξη της γνώσης και της πραγματικότητας δεν είναι δυνατή έξω από το υποκείμενο. Η βιωματική διδασκαλία και μάθηση βασίζεται στον τρόπο με τον οποίο συντελείται η μάθηση μέσα από την διαδικασία της αντίληψης (Gibson & Pick, 2005). Ως προϋπόθεση θέτει ότι το υποκείμενο θέλει να συνεργαστεί και μπαίνει σε μια ενεργητική διαδικασία, κατά την οποία αυτό που καλείται να μάθει έχει νόημα για τον ίδιο (Lombardi, 2007 Peterson, 2002), επειδή ακριβώς το αφορά.

- ✓ θα επισκεφτούμε μια νοικοκυρά του χωριού
- ✓ θα φτιάξουμε παραδοσιακό φαγητό της Κριθιάς, «τσιτσδέλ»
- ✓ θα μας εξηγήσει η νοικοκυρά την σημασία του όρου του φαγητού αλλά και της χρονικής περιόδου που το κάνουν στο χωριό

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν τα παραδοσιακά φαγητά του τόπου τους
- Να γνωρίσουν τον τρόπο παρασκευής τους
- Να γνωρίσουν την σημασία τους
- Να αποκτήσουν τα χαρακτηριστικά της βιωματικής μάθησης

Απαιτούμενος χρόνος: 2 διδακτικές ώρες

Μέσα: υλικά για την παρασκευή του φαγητού και φούρνος

Μέθοδος: επίσκεψη πεδίου – μελέτη πεδίου

Περιγραφή δραστηριότητας:

Η Κριθιά έχει πολλά τοπικά φαγητά, εκ των οποίων κάποια γνωρίζουν τα παιδιά και κάποια όχι. Επειδή και αυτά όμως είναι μέρος του πολιτισμού και της τοπικής ιστορίας επιλέγει να επισκεφτούν μια νοικοκυρά του χωριού και να δουν όλοι οι μαθητές πως φτιάχνεται το πιο γνωστό παραδοσιακό φαγητό του τόπου μας, το «τσιτσδελ». Θα μας εξηγήσει η νοικοκυρά γιατί του έδωσαν αυτόν τον όρο, πότε και γιατί το φτιάχνουν και στην συνέχεια θα μας εξηγήσει την διαδικασία με την οποία φτιάχνεται. Τα παιδιά μπορούν να συνεργαστούν μαζί της και να την βοηθήσουν.

9^η φάση: προφορική ιστορία

- ✓ Θα επισκεφτούμε μια γιαγιά να μας τραγουδήσει ένα παραδοσιακό Κριθιώτικο τραγούδι και να μας περιγράψει ένα έθιμο
- ✓ Τα παιδιά καταγράφουν το έθιμο

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν παραδοσιακά τοπικά τραγούδια
- Να γνωρίσουν κάποια από τα έθιμα του τόπου τους
- Να αναγνωρίσουν την σημασία της προφορικής ιστορίας

Απαιτούμενος χρόνος: 1 διδακτική ώρα

Μέσα: τετράδια και στυλό

Μέθοδος: επίσκεψη πεδίου – μελέτη πεδίου

Περιγραφή:

Σε αυτή τη φάση θα επισκεφτούμε μια γιαγιά του χωριού η οποία θα μεταφέρει μνήμες στους μαθητές μέσα από ένα τραγούδι και μέσα από την περιγραφή ενός εθίμου.

10^η φάση: Historical Educomic

Πρόκειται για μια ιδιαίτερη κατηγορία δημοφιλών πολυτροπικών κειμένων με την μορφή εικονιστικής αφήγησης, η οποία χαρακτηρίζεται από τη σύνδεση σταθερών σχεδιασμένων εικόνων και κειμένων με την μορφή μπαλονιών (Κωνσταντινίδου – Σέμογλου, 2001:30)

2016: Εισαγωγή της νέας εκπαιδευτικής πρακτικής «Historical Educomic»

«Σύνθετος όρος που προβάλει τη διδασκαλία (edu –cation) της Ιστορίας (Historical) με τη χρήση της λογοτεχνίας (comic) ως εναλλακτική ιστορική πηγή και αφήγηση για το παρελθόν.

Κάθε σύνολο από εικόνες με κοινά χαρακτηριστικά στις οποίες πρωταγωνιστούν φιγούρες ηρώων που διασκεδάζουν και ταυτόχρονα διδάσκουν με βάση το σενάριο μιας ιστορίας. Δραματοποιούν μια κατάσταση, μια διαδικασία ή απλά εξηγούν μια έννοια με βάση τον διάλογο, τον μονόλογο ή την εξωτερική αφήγηση.(Παλιόκας, 2009)

- ✓ Οι μαθητές θα χωριστούν σε 5 ομάδες των 5 ατόμων
- ✓ Καλούνται με τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει να δημιουργήσουν ένα κόμικ, η κάθε ομάδα ξεχωριστά. (διαθεματικότητα με τα εικαστικά)
- ✓ Μετά την ολοκλήρωση του κόμικ η κάθε ομάδα παρουσιάζει το έργο της

Στόχοι:

- Βελτίωση της ιστορικής κατανόησης των μαθητών και ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της φιλιαναγνωσία τους
- Να ασκήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στην ομαδική δουλειά και στις πειθαρχίες που αυτή θέτει
- Να αναπτύξουν την κριτική ιστορική σκέψη
- Να μάθουν να συνδέουν διαθεματικά τις γνώσεις τους με άλλες επιστήμες (εικαστικά)

Απαιτούμενος χρόνος: 4 διδακτικές ώρες

Μέσα: μαρκαδόροι, χαρτόνια, κόλλες, χάρακας, τετράδια (στα οποία έχουν συλλέξει τις πληροφορίες)

Μέθοδος: ομαδοσυνεργατική, Historical Educomic

Περιγραφή φάσης:

Αρχικά οι μαθητές θα χωριστούν σε 5 ομάδες των 5 ατόμων (θα δουλέψουν ομαδοσυνεργατικά). Στην συνέχεια καλούνται με τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει από τα προηγούμενα στάδια του project να δημιουργήσουν ένα κόμικ, η κάθε ομάδα ξεχωριστά. (διαθεματικότητα με τα εικαστικά).Μετά την ολοκλήρωση του κόμικ η κάθε ομάδα παρουσιάζει το έργο της και συζητούν τις επιλογές τους.

11^η φάση: δραματοποίηση – παιχνίδι ρόλων – ενσυναίσθηση

Ενσυναίσθηση στην Ιστορία: «Είναι η προσπάθεια προσέγγισης των βιωμάτων, των κινήτρων δράσης, των ηθών και των εθών, των νοητικών διεργασιών και της νοοτροπίας των ανθρώπων του παρελθόντος, σε μια προσπάθεια να ερευνηθεί, να ερμηνευτεί και να κατανοηθεί αποτελεσματικότερα το παρελθόν και η δράση των ατομικών, και λιγότερο των συλλογικών υποκειμένων, σε αυτό. Η ιστορική ενσυναίσθηση λειτουργεί ως μέσο για την ιστορική κατανόηση». (Κουργιαντάκης, 2006)

Δραματοποίηση – Παιχνίδι Ρόλων (Role Playing): Με τον όρο δραματοποίηση εννοούμε τη μετατροπή, ανάπλαση και επεξεργασία ενός αφηγηματικού υπάρχοντος κειμένου, μέσω του δραματικού κώδικα (της δραματικής έκφρασης του ηθοποιού, του αυτοσχεδιασμού, της αναπαράστασης με μίμηση και της υποκριτικής) και την απόδοσή του από τα παιδιά, χωρίς το αποτέλεσμα να αποτελεί απαραίτητα θεατρική παράσταση.» (Γραμματάς, 1999)

Η εκπαιδευτική δραματική πράξη έχει ως βασικό πυρήνα της θέματα που σχετίζονται με την ανθρώπινη συμπεριφορά και ως εκ τούτου η Ιστορία φαίνεται να είναι το μάθημα εκείνο του προγράμματος, στο οποίο η δραματοποίηση θα μπορούσε να βρει την καλύτερη εφαρμογή της, καθώς ασχολείται και μελετά τις πράξεις των ανθρώπων, τις ανθρώπινες συμπεριφορές, τα κίνητρα, τις συνέπειες και τα αποτελέσματα των ανθρώπινων πράξεων. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το νέο αναθεωρημένο αναλυτικό πρόγραμμα της Βρετανίας αναφέρεται σ' αυτήν υπό την έννοια μιας διδακτικής πρακτικής η οποία μπορεί να δώσει ακόμα και στους «αγράμματους» μαθητές μια συναρπαστική εμπειρία μελέτης του παρελθόντος». (Καβαλιέρου, 2006)

- ✓ Οι μαθητές σε συνεργασία με την διδάσκουσα καθώς και μιας σκηνοθέτη η οποία θα κληθεί να μας βοηθήσει, θα δημιουργήσουν μια μικρή παράσταση όσον αφορά το μήκος της
- ✓ Θα γράψουν όλοι μαζί τους διαλόγους
- ✓ Η σκηνοθέτης θα τους βοηθήσει σχετικά με την δραματοποίηση
- ✓ Θα καλέσουμε στο σχολείο τους ανθρώπους που επισκεφτήκαμε κατά την διάρκεια του project και τους γονείς των παιδιών ώστε να δούνε την παράσταση

Στόχοι:

- ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν τον διάλογο, την αιτιολόγηση και τη διαφορετική άποψη
- Άμεση και δημιουργική συμμετοχή
- Ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων
- Να ενεργοποιήσει δημιουργικά τις προσπάθειες διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου
- Να συνθέσουν τις εμπειρίες και τις γνώσεις από τα προηγούμενα στάδια

Απαιτούμενος χρόνος: 7-8 διδακτικές ώρες

Μέσα: χαρτιά, μολύβια, κόλλες A4 με τα λόγια, κοστούμια

Μέθοδος: Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία με διεπιστημονικότητα, δραματοποίηση, ενσυναίσθηση

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Φτάνοντας στο τέλος της παρούσας εργασίας αδιαμφισβήτητα γίνεται αντιληπτό πόσο σημαντική είναι η μελέτη της τοπικής ιστορίας καθώς, η μελέτη της ιστορίας του τόπου του κάθε ανθρώπου γενικά και ειδικότερα κάθε μαθητή, προσφέρει πολλαπλά οφέλη. Έχει ιδιαίτερη σημασία ο άνθρωπος να γνωρίζει τις προσπάθειες και τους αγώνες των προγόνων του, να τις αναγνωρίζει ως σπουδαία γεγονότα, να τις εκτιμά και να προσπαθεί να είναι αντάξιος αυτών των γεγονότων. Ο άνθρωπος ζει μέσα σε μια κοινωνία, στην οποία έχει ως υποχρέωση την μελέτη της ιστορίας του τόπου, με βασική προϋπόθεση βέβαια, να αναγνωρίσει ότι ενώ αποτελεί κομμάτι του επιμέρους (του τόπου του), δεν παύει να αποτελεί μέρος του συνόλου. Πρέπει να βρίσκει ένα μέτρο και να το ακολουθεί στην ζωή του ανάμεσα στα δυο προηγούμενα. Είναι κομμάτι της επιστήμης της Ιστορίας και είναι αναγκαίο να διδάσκεται στο σχολείο. Οι μαθητές για να καταλάβουν γενικότερα την Ιστορία ως επιστήμη πρέπει να μάθουν και να γνωρίσουν την Ιστορία του τόπου του οποίου ζουν. Η προσφορά της τοπικής ιστορίας στον άνθρωπο είναι τεράστια, κάτι το οποίο συνεπάγεται ότι ισχύει και για τους μαθητές. Τα τελευταία χρόνια τα προγράμματα σπουδών έχουν συμπεριλάβει μαθήματα τοπικής ιστορίας και προβλέπουν και τον τρόπο διδασκαλίας. Στο ερώτημα αν κρίνεται χρήσιμο και γόνιμο για τον κάθε μαθητή να διδάσκεται την ιστορία του τόπου του, η απάντηση δεν μπορεί παρά να είναι καταφατική και υπάρχουν πολλοί λόγοι που οδηγούν σε μια τέτοια διαπίστωση, καθώς μέσα από αυτήν οι μαθητές μπορούν να αποφύγουν λάθη και σφάλματα των προγόνων ή μπορεί να παραδειγματιστούν από σωστές επιλογές. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρουσιάστηκε παραπάνω λόγω της διαθεματικότητας που το χαρακτηρίζει, αλλά και των επεκτάσεων που θα μπορούσε να έχει είναι ένα πρόγραμμα που προσφέρεται για ενασχόληση των μαθητών ακόμη και για όλη την χρονιά. Είναι ένα δημιουργικό και ευχάριστο πρόγραμμα απέναντι στα παιδιά. Ξεφεύγει από την δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας και το παραδοσιακό μοντέλο διδακτικής της ιστορίας και το καθιστά αναγκαίο να εφαρμόζεται στους περισσότερους μαθητές, στις περισσότερες σχολικές τάξεις. Διαμορφωμένο κάθε φορά ανάλογα με το θέμα και τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Λεοντσίνης, Γ. Ν. (1996). *Διδακτική της ιστορίας. Γενική τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ινστιτούτο του βιβλίου
- Ανδρέου, Α.Π. (2008). *Η διδακτική της Ιστορίας στην Ελλάδα και η έρευνα στα σχολικά εγχειρίδια*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Λιάκος, Α. (2007). *Πώς το παρελθόν γίνεται ιστορία*. Αθήνα: Πόλις
- Γιαγτζής, ΚΩΝ. Ι. (2009). *Η Κριθιά της θρακικής χερσονήσου και η ευρύτερη περιοχή της, αναζητώντας τις ρίζες μας*
- Πιπίνη, Ε.Ε. , & Βαμβακίδου, Ι. (2015). *Ψηφιακή αξιοποίηση ξυλόγλυπτων χειροτεχνημάτων στην διδακτική της τοπικής ιστορίας. Η περίπτωση της ελληνικής θράκης. Πρόταση διδασκαλίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press
- Νάκου, Ε. (2000). *Τα παιδιά και η ιστορία. Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Βαϊνά, Μ. (1997). *Θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής της τοπικής ιστορίας για τον εικοστό πρώτο αιώνα*. Αθήνα: Gutenberg
- Δημητριάδου Κ. (2016). *Νέοι προσανατολισμοί της διδακτικής*. Αθήνα: Gutenberg
- Κασβίκης, Κ. (υπό δημοσίευση), «*Τοπική Ιστορία και Διδακτικές πρακτικές: θεσμικές προϋποθέσεις, εκπαιδευτικές παράμετροι και ερευνητικά δεδομένα*»

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ

- Carr, E. H. (1999). *Τι είναι ιστορία; Σκέψεις για την θεωρία της ιστορίας και τον ρόλο του Ιστορικού*. Μετ. Ανδρέας Παππάς. Αθήνα: Πατάκη